ISSN 1857-4424

Nr. 5 (83) • Casa de Creație a Republicii Moldova • mai 2018

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

George Meniuc – un secol de (ne)uitare

Sumar

TATIANA BUTNARU
George Meniuc și Tatiana Găluşcă:
revelaţia regăsirii prin folclor 1

SILVIAFLOREA
„Cu noi este Dumnezeu” 4

MARINA GANEA
„Învierea lui Hristos luminează tuturor” 6

ALEXANDRA ROȘCA
Îndurerate, clopotele bat 8

MARIUS SEBASTIAN BABUȘ
ALEXANDRA CHIRICA
Gheorghe Mare, deputat în Sfatul Ţării:
model de verticalitate și conștiință națională 9

ANATOL EREMIA
Nume de localități dispărute 12

MARIA SCOARȚĂ
De sfintele sărbători de Paşti 14

ION DOMENCO
Dragu-mi-i să cânt... la stână 15

ANGHELINA URSACHE
Anul 2018 – anul Ștefan cel Mare și Sfânt 16

ION DORU
Ne-a fost mai mult decât un pedagog 17

VALENTINA UȚA
O Profesie pentru Profesii 19

TUDOR ȚOPA
Cronicarul încărunțit 20

PAVEL POPA
Căsătoria, simbol universal 22

Actul Unirii, votat de Sfatul Ţării la 27 martie 1918.

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, *redactor-șef*

dr. Varvara Buzilă, *Muzeul Naţional de Etnografie și Istorie Naturală*

dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*

dr. Mariana Cocieru, *AȘM*

Veta Ghimpu-Munteanu, *Teleradio-Moldova*

Veronica Caraulan, *Direcţia Cultură mun. Bălţi*

Gheorghe Nicolaescu, *Cabinetul metodic al Ministerului Educaţiei, Culturii și Cercetării*

SOCIETATEA CULTURALĂ

Casa de Creație a Republicii Moldova

ISSN 1857-4424

Proiectul ***„Realităţi Culturale“***

APARE CU SUPORTUL INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Tel. redacție: (022) 20-25-55, 20-25-53
Fax: 20-25-55
Mob.: 069 39 24 98 (P. Popa, redactor-șef)

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, of. 338, 324

TATIANA BUTNARU, DOCTOR ÎN FILOLOGIE

George Meniuc și Tatiana Găluşcă: revelaţia regăsirii prin folclor

Afirmat în literatură la o răscruce a istoriei, „printre florile de pârloagă" a Basarabiei, G. Meniuc avea să aprofundeze destinul unei generaţii de creaţie pentru care folclorul devenise un factor primordial în afirmarea sa artistică, în procesul de modelare a individualităţii scriitoriceşti. Mărturisirea lui Gr. Vieru „Într-un fel generaţia noastră este folclorică", iar „creaţia populară orală a exercitat o influenţă covârşitoare asupra noastră"[1, p. 207], constituie profesiunea de credinţă a unei pleiade de scriitori pentru care folclorul semnifică un tezaur spiritual, este o resurecţie în modulaţiile codului estetic al poporului, a eticii sale multiseculare de viaţă. Colaborarea cu folclorista T. Găluşcă l-a determinat sa pătrundă mai temeinic în universul spiritualităţii autohtone, sa ajungă la „o sinteză dintre geniul anonim şi valoarea individuală", creând „o poezie de o ceartă vibraţie originală, dar ale cărei rădăcini şi a cărei forţă de audienţă se explică prin apartenenţa la universul de gândire şi simţire al poporului" [2, p. 70]. Făcând abstracţie de vicisitudinile timpului în care a activat G. Meniuc, el a revenit „la „uneltele sale", anume, datorită elementului folcloric, ceea ce i-a oferit noi posibilităţi de afirmare scriitoricească, de purificare şi înnobilare spirituală, pentru aprofundarea unui vast bagaj intelectual cu orientare spre valorile culturii europene. Voluptatea simţirii folclorice, stihia datinilor, credinţelor populare s-au infiltrat organic în opera sa, a constituit un imbold creator şi, în acelaşi timp, o sursă sigură de reconfortare spirituală. Or, aşa cum se destăinuia G. Meniuc, prietenei sale din tinereţe T. Găluşcă „am avut norocul să cunosc prin tine bogăţiile spirituale ale poporului, şi multe lucruri ce le-am scris pe vremuri au fost influenţate de limba folclorului. Elementul

convenţional de care este plină arta populară mi-a folosit enorm ..." [3, p. 109].

Odată ce „lumea asta e o transpunere în mit, vis de care are nevoie omul [3, p. 181], sugestie vehiculată de T. Găluşcă atunci când se referă eresurile populare cu „solomonari..., urmele străvechilor magicieni care prin puritate, forţă spirituală şi puterea cuvântului stăpâneau natura,... alungau norii..., îşi măsurau puterile prin strigături, vorbe meşteşugite..." [3, p. 181], G. Meniuc a reuşit să sintetizeze nişte imagini poetice ce se redimensionează în conformitate cu straturile arhaice ale mentalităţii populare, acestea fiind dirijate de o logică mitică interioară, de nişte resorturi şi stări sufleteşti deosebite. Opinia vehiculată de T. Găluşcă este expusă în directă legătură cu reprezentările populare şi toposurile folclorice din tradiţia autohtonă, care luate toate împreună vor prefigura un mediu tradiţional omniprezent în mai multe scrieri ale lui G. Meniuc, ceea ce demonstrează „variabilitate materiei în timp şi spaţiu", determină aprofundarea anumitor aspecte ale realităţii curente, cu deschidere spre multiple dimensiuni ontologice şi existenţiale. Toposurile folclorice omniprezente în viziunea artistică a lui G. Meniuc se manifestă într-o orientare conceptuală, etică, estetică, gnoseologică şi capătă un caracter arhetipal, aşa cum vedem din lectura mai multor scrieri.

Calea pe care o parcurge eroul liric a lui G. Meniuc de la rezonanţele tragice ale „naufragiului" sufletesc până la solitudinea mioritică din „Balada şarpelui de casă" îi permite să valorifice noi zone ideatice, să dezvăluie o realitate conceptual artistică de factură baladescă, cu deschidere spre rolul protector al unor simboluri şi arhetipuri mitice. Semnificaţia magică a acestora deţine o funcţie de mediere a situaţiilor dramatice, se condensează în efluviul unui lirism reconfortant: „Nu uitaţi şarpele de sub talpa stânei. / El veghează asupra turmei, în luncă. / Şi cârligul, bâta cioplită frumos. / Cu cap de balaur, la capăt întors" (G. Meniuc, „Balada şarpelui de casă").

Metaforele şi imaginile artistice au deschidere către un spaţiu de valori circumscrise într-o lumină iniţiatică, fiind orientate spre estimarea unor sensuri primordiale, cu un substrat mitologic străvechi. Aşadar, „şarpele casei, după sugestia unor folclorişti, are funcţia de spirit protector al spaţiului domestic, de garant al norocului şi viitorului casei" [4, p. 100], iar „dacă pleacă şarpele sau e omorât, precizează în altă parte T. Găluşcă, moare turma" [3, p. 189].

Văzut în dimensiunile descriptive ale imaginaţiei populare, aşa cum şi-a găsit expresie în unele texte folclorice culese şi înregistrate de T. Găluşcă, toposul şarpelui poartă un caracter sincretic, el devine expresia unui concept existenţial, este „un model simbolic în concepţiile şi reprezentările arhaice despre univers", „un arhetip al ambiguităţii

specifice tuturor simbolurilor fundamentale şi o ilustrare vie a anulării sau contopirii contrariilor în gândirea arhaică" [5, p.180]. Epizoadele descrise într-o baladă din volumul T. Gălușcă, J. Nicola „Folclor românesc din Basarabia", ediţie îngrijită de Gr. Botezatu şi T. Colac, se manifestă printr-o semnificaţie arhetipală şi relevă tendinţa de a contura o lume ne ordinară, contradictorie prin însăşi esenţa ei. Voinicul înghiţit sau sugrumat de şarpe ,,Jumătate l-o mâncat, / Jumătate nu-l mai poate,/ De cuţâte ascuţite, / De curăle arămite" [6, p. 60], este împlinirea blestemului matern, iar prin asociaţie metaforică, se poate subînţelege fatalitatea existenţei umane sub puterea malefică a destinului. Soarta omului este prefigurată în şarpe, „fiecare om are şarpele său" [7, p. 99], care în cele din urmă îi devoră existenţa. Resemnarea celui „înghiţit de şarpe, adică, aflat sub puterea nefastă a destinului, este de sorginte mioritică şi oferă noi orizonturi de înţelegere a lumii.

În poezia „Sub cer" de G. Meniuc ,,se despletește părul ca șerpii pe jos în furtună", ca să se dizolve „într-o emoţie universală", iar „crengile au febră ca şerpii-n asfinţit." La un anumit moment, pare că întreg universul este invadat de şerpi, ca în cele din urmă autorul să contureze o stare de coşmar existenţial. „Tot pământul a înnoptat de privirea lor, / Toată pădurea e plină de şerpi. / Crengile se zbat, şoptesc, înţeapă şi râd ca şerpii / Şi părul e şarpe. Şi vântul e şarpe" („Şerpii").

Critica literară întrevede în situaţia poetică descrisă o primejdie, un avertisment în legătură cu „strecurarea nestăvilită şi periculoasă - prin lucruri – a Răului către Om" [8, p. 89]. Receptarea artistică a acestui fenomen poate fi interpretată prin prisma mai multor puncte de vedere, care vor depăşi situaţia malefică prefigurată mai sus. Folcloriştii au încercat nu o singură dată să explice simbolismul şarpelui si să-l încadreze în „ graniţele dintre materie şi spirit" [5, p. 180], să-l prezinte drept „o întruchipare a materiei primare, a pământului şi a apei, a amestecului dintre fenomenele naturii" [5, p. 180]. Mitologia şarpelui aprofundează o tematică complexă, găsindu-şi expresie într-o polaritate existenţială specifică, ne orientează spre nişte simboluri arhetipale apropiate de ,,viziunea prin suflet a unui fenomen primar"[9, p.35]. În ultimă instanţă, toposul şarpelui relevă o realitate fabuloasă şi se impune prin necesitatea de a explica originea fenomenelor din natură, este, imboldul spre sâmburele germinatorul al universului. Ghidat de o experienţă expresionistă, G. Meniuc crează o zonă arhetipală cu semnificaţii magice şi conotaţii mitice individualizate. Chiar şi elementele celeste capătă asociaţia unui şarpe, ca să se coaguleze printr-un joc al imaginaţiei simboliste, ceea ce-l determină pe autor să surprindă în acest arhetip mitic un mediator dintre cer şi pământ. Diferenţele de funcţionalitate şi iniţiere mitologică prevăd nişte mutaţii interioare, care se produc în sfera imaginarului artistic. De aceea, arhetipul şarpelui, în cele din urmă, capătă o încărcătură cosmică, el devine un simbol al unor dimensiuni ancestrale, care influenţează în permanenţă universul.

„Balada şarpelui de casă" este o scriere de inspiraţie mitică, unde „cel nelumit, nescos la nuntă", ,,astrucat în câmpia largă", este încadrat într-un ,,salt ontologic" cauzat de un ritual magic. Are loc esenţializarea unor stări sufleteşti cu deschidere spre o problematică complexă, în conformitate cu un stereotip de credinţă populară binecunoscut. Poetul explorează înţelesurile filosofice ale mioriticului şi creează un sistem de simboluri tradiţionale, de o nuanţă specifică. Trecând peste aspectul de suprafaţă ale fiinţării lui pământeşti, drama existenţială a omului este plasată într-o lume selenară, superioară în esenţa ei. El este ocrotit de stihiile naturii, de ,,raza soarelui", ce se identifică cu ochii şarpelui, aşa cum ne sugerează un text baladizat înregistrat într-un context etnologic din regiunea Odesa: „Colo-n vale într-o gradină / Se zăreşte o lumină, mumă, / Parcă-i raza soarelui, mai, / Dar nu-i raza soarelui, / Ci sunt ochii şarpelui, mumă" [10, p. 43].

Recuperarea straturilor mitice are loc la G. Meniuc în dependenţă de caracterul arhetipal al imaginilor folclorice şi oscilează de la viziunea mitică spre cea metafizică, spre o concepţie apropiată de miezul filosofiei populare. Privirea iniţiatică a şarpelui este ,,raza" prelinsă „din ochii lui înţelepţi" peste ,,numele meu de mocan, pe care/ Soarele l-a scris, ploile l-au plâns". Sunt dezvăluite noi dimensiuni ale cunoaşterii umane, unde legătura dintre om şi univers se manifestă într-o procesualitate infinită. Viziunea modernă a versului, ţinuta intelectuală şi metafora elegantă aprofundează sensibilitatea unui temperament viguros, de

o înaltă măiestrie artistică.

Expresie a unei vaste culturi scriitoriceşti, poezia lui G. Meniuc din anii '60-'80 asimilează deopotrivă atât elementele livreşti, cât şi cel din tezaurul spiritualităţii autohtone. Universul creaţiei sale se condensează în bogăţia de gândire şi simţire românească, înţelepciunea poporului, concepţia despre perenitatea mitului său existenţial. G. Meniuc îşi revigorează lirismul din perspectiva unei noi viziuni estetice, manifestată prin lărgirea orizonturilor ei spirituale şi general-umane, prin pregătirea unei conştiinţe artistice cu orientare despre universalizarea valorilor. El crează o poezie care pe măsura avansării sale în timp, prin democratizarea mijloacelor de investigaţie, prin amplificarea valorilor şi semnificaţiilor estetice, le substanţializează, le trece îndelung prin substraturile creativităţii populare. ,,Rădăcinile creaţiei lui G. Meniuc, scrie acad. M. Cimpoi, stau înfipte adânc în colinde şi balade, în reprezentările populare (adică în arhetipurile mitice), iar vârfurile ei le găsim înălţate semeţ „în aerul distins al culturii universale...” [11, p. 315].

Volumele de versuri „Vremea lerului”, „Versuri alese”, „Florile dalbe”, „Toamna lui Orfeu” confirmă justeţea aserţiunii de mai sus şi se prezintă drept nişte opere de sinteză, anunţă regăsirea de sine a lui Meniuc prin cultul artei adevărate.

„Vremea lerului” este timpul mitic încărcat de semnificaţia unui aer sacral, de nostalgică îngândurare în faţa vieţii. Este vremea meşterului din baladă, care încearcă să ,,reînnoade” firele întrerupte ale unui flux poetic interior, ca să se menţină în dimensiunile spaţiului matrice „între pământ şi cer, în uitare”, ,, un spaţiu etern” al viselor şi speranţelor creatoare intuite ,,prin confundarea în el însuşi şi prin întâlnirea meditaţiei şi contemplaţiei interioare” [12, p. 1].

„Florile dalbe” este metafora ce determină sincronizarea lui G. Meniuc cu poezia universală, dar şi cu sugestia mitică din colindele strămoşeşti. Odată ce „Florile răului” de Baudelaire se impun printr-o

antinomie mitică, ceea ce-l determină pe eroul liric să coboare din ,,eternele grădini ale paradisului” în purgatoriul suferinţelor umane, G. Meniuc, din contra, printr-o dezinvoltură romantică, încearcă să profileze nişte acorduri domoale ale melosului popular: „Sculaţi, zorilor pe rouă, / Mânaţi oile împroor. / Sculaţi păsări măţăţele, / Ciripiţi pe crăcurele, Sculaţi, ciute şi cerboane, / Iarba-i otravă-n poiană” („Colind de băiat”).

„Toamna lui Orfeu” continuă experienţa artistică din „Florile dalbe”, indicând cu mai multă pregnanţă revigorarea spiritului poetic, relevă calea de suprapunere a surselor de inspiraţie mitică cu resorturile poeticii moderne. Simbolul mitic al creatorului este recuperat dintr-o perspectivă insolită, el este artistul marcat de povara propriului destin, predispus sacrificiului prin creaţie. Mitul lui Orfeu devine o parte integrantă din concepţia despre lume a scriitorului, un imbold creator pentru realizarea unor scrieri unde ,,noţiunile tradiţional-modern, înprumut-interpretare originală vor fi subordinate noii sinteze ca fapt artistic de neconfundat” [13, p. 495].

Fascinaţia mitului orfic din creaţia lui G. Meniuc este opus determinismului curent al vieţii materiale, el este invocat de scriitor ,,pentru a spori expresivitatea propriilor idei, ca Blaga cu Meşterul Manole, Camus cu Sifif sau Freud cu Oedip” [14, p. 7]. G. Meniuc problematizează chipul artistului, îl ridică la rang de generalitate, de cunoaştere a adevărurilor primordiale. Predispus spre afirmarea propriei identităţi creatoare, eroul lui G. Meniuc este determinat de o ,,sfâşiere” lăuntrică, de o răvăşire sufletească. Astfel, într-o poezie din anii 80, autorul îşi revendică trăirile printr-o ambiguitate simbolică, iar dispariţia iubitei este marcată prin nişte acorduri elegiace profunde: „Tu erai demult plecată în lume, / Grierii amuţiră şi ei în grădină, / În solitudinea nopţii vedeam cum răsai, Din iarbă, din aer, din valuri” („Toamna lui Orfeu”).

Regăsirea interioară are loc prin chemarea amintirii, care anihilează sentimentul despărţirii, orientând personajul liric spre redimensionarea artistică a trăirilor şi aspiraţiilor sale. „Pierdute-n leaturi salbe, brăţări ca să le poarte / Frumoasa mea, din Deltă, în lotcă de pescar / Fiorul lor ca roua s-a scuturat departe / La cercănaş de lună, la bouri de hotar” („Cântec de dor”).

Este, de fapt, o meditaţie despre curgerea dureroasă a timpului şi statornicia sentimentelor umane, despre permanentizarea valorilor general-umane. Acordurile elegiace şi sentimentul mistuitor a iubirii imprimă poeziei un aer demonic, o reverie eminesciană. Versul lui G. Meniuc despovărat de finalitate, devine

în cele din urmă „o stare de sine şi în sine”, pentru a exprima ideea de regăsire sufletească, de sfidare a convenţiilor existenţiale impuse de realitatea dramatică. Invocarea iubitei pierdute într-un spaţiu atemporal are loc printr-o dimensiune mitică, acolo unde viaţa şi moartea, dragostea şi suferinţa, amurgul şi lumina, se condiţionează reciproc.

G. Meniuc îşi revendică trăirile stările sufleteşti în conformitate cu o viziune artistică pregnantă şi aşa cum va mărturisi scriitorul în paginile sale de corespondenţă „frumoasa.din Deltă în lotca de pescar” este nenumită, dar omniprezenta iubită pe care eroul liric o regăseşte dincolo de trecerea ireversibilă a timpului. Or, „această mare iubire, după cum mărturiseşte în altă parte G. Meniuc, a lăsat o urmă adâncă în viaţa mea” [3, p.109] iar curăţenia.sufletească, cuvintele. calde, luminoase, pline de viaţă m-au însufleţit în existenţa mea tristă”, aşa cum „sufletul viu al creaţiei populare” a devenit „ foarte necesar” [3, p. 109] pentru afirmarea sa scriitoricească.

La rândul său, T. Gălușcă îşi exteriorizează gândurile în nişte mărturisiri pline de tandreţe, dar şi de o profunzime a sentimentului, rar întâlnit pentru a confirma o legătură sufletească constituită prin nişte dimensiuni atemporale, făcând abstracţie de convenţiile timpului istoric. Chiar dacă „Prutu ista nu disparti” [6, p. 202] aşa cum s-a întâmplat pe mult pătimitul pământ al Basarabiei, dialogul G. Meniuc vs T. Gălușcă, colaborarea lor pe tărâmul creaţiei artistice a devenit un frumos exemplu de comunicare spirituală, „o creangă de aur” menită să dăinuie dincolo de hotarele veşniciei.

Referinţe bibliografice:

Apud: S. Saca. *Aici şi acum*: *33 confesiuni sau confesiuni de credinţă*. Chişinău, Editura „Literatura artistică”, 1976.

A. Teodorescu. *Lucian Blaga şi cultura populară românească*, Iaşi, Editura „Junimea”, 1983.

George Meniuc *Pagini de corespondenţă*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii de Elena Ţau. Chişinău, Editura, „Grafema Librei”, 2010.

M. Coman. *Bestiarul Mitologic Românesc*. Bucureşti Editura „Fundaţiei Culturale Române”, 1996.

I. Evseev. *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri literare*, Timişoara, Amarcand, 1999.

Tatiana Gălușcă, Ioan Nicola. *Folclor român din Basarabia*. Chişinău, Î.E.P. Ştiinţa, 1999.

M. Ferber. *Dicţionar de simboluri literare*. Chişinău, Editura Cartier, 2001.

M. Dolgan. *Metafora poetică şi semnificaţiile ei în poezia sovietică moldovenească*. Chişinău, Editura Ştiinţa, 1974.

D. Bălăeţ. *Eterna regăsire*. Bucureşti. Editura Cartea Românească, 1979.

AAŞM, 1968, ms.178, Frecăţei (Limanscoie), Reni-Odesa, inf. Ana Bunulu, culeg. Gr.Botezatu.

Apud: Gheorghe Meniuc. *Interior cosmic*. Chişinău, Editura Litera-Internaţional, 2004.

Noemi Bomher. *Mit şi mitologie eminesciană*. Iaşi, Editura Virginia, 1994.

D. Cesereanu. *Arghezi şi folclorul*. Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966.

Henri Wald. *Laicizarea miturilor*. În: România literară, 1992, 12-18 august.

SILVIA FLOREA, SP. PR., SECŢIA RAIONALĂ DE CULTURĂ ŞI TURISM SOROCA

„Cu noi este Dumnezeu”

În a treia zi de Paşti, tradiţional, la Soroca s-a desfăşurat Festivalul-concurs de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu” iniţiat acum 22 ani şi organizat de Secţia Cultură şi Turism în colaborare cu Episcopia Sorocii, obiectivul căruia a fost: promovarea artei corale de muzică sacră, perfecţionarea măiestriei interpretative şi îmbogăţirea repertoriului formaţiilor cu creaţii noi de autori amatori şi profesionişti, clasici şi universali, creaţii din Sfânta Liturgie, muzică sacră de concert şi colinde cu tematică pascală, dar şi promovarea tradiţiilor artei de ornamentică tradiţională şi de încondeiere a ouălor.

Ediţia a XXII-a din acest an a festivalului s-a desfăşurat la Palatul de Cultură. La deschiderea festivalului colectivele au interpretat piesa „Cu noi este Dumnezeu”, autor – D. G. Kiriac

În concurs au fost antrenate 11 formaţii: ansambluri vocale, coruri mixte şi mixte incomplete, coruri bisericeşti, care prin repertoriul au bucurat publicul spectator de minunea învierii Domnului Iisus Hristos, umplând sufletul cu lumină, ochii cu lacrimile bucu-

riei şi inima cu iubire către Dumnezeu.

Prestaţia colectivelor, dar şi a expoziţiei pascale a fost apreciată de juriu în următoarea componenţă: preşedinte – Vladimir Nicaţa, vicepreşedintele raionului Soroca, Ioan Moşneguţu, Episcop de Soroca, Vicar al Mitropoliei Chişinăului şi a Întregii Moldove, Grigore Bucătaru, şeful Secţiei Cultură şi Turism, Raisa Berbeci, şefa catedrei *Dirijat coral*, Colegiul „N. Botgros", Tatiana Ruga – profesor de arte plastice la acelaşi Colegiu, Silvia Florea – specialist principal în activitatea meşterilor populari şi subsemnata.

Premierea colectivelor s-a făcut în felul următor: La categoria *Ansambluri vocale*, premiul III – ansamblul vocal din s. Rubleniţa, ansamblul vocal „Slaveanca", Societatea slavonă din mun. Soroca, premiul II – ansamblul vocal din s. Pîrliţa, ansamblul vocal din s. Vădeni, premiul I – ansamblul vocal din s. Vărăncău. Categoria *Coruri bisericeşti*: premiul I – corul din s. Şolcani. Categoria *Coruri mixte incomplete* – corul de copii „Vocile Nistrene" din s. Cosăuţi. Categoria *Coruri mixte*: premiul II – corul veteranilor de la Palatul de Cultură, corul „Ion Madonici"din s. Cosăuţi, premiul I – corul „Divinitate", Palatul de Cultură Soroca, Premiul mare – corul „Orantis". Valoarea premiilor a fost de la 300 până la 1000 lei, în funcţie de locul ocupat. Un suport financiar a câte 500 şi 1000 lei a fost oferit tuturor colectivelor participante atât în concurs, cât şi în recital din partea Vicariatului de Soroca.

În calitate de oaspeţi în cadrul Festivalului cu un program de muzică sacră a evoluat corul „Mugur-Mugurel" al Catedralei „Sfântul Sava" din or. Buzău, România. Festivalul s-a încheiat cu intonarea cântecului tradiţional pascal „Hristios a înviat din morţi", autor. A. Podoleanu în interpretarea Corului de preoţi din raion şi a tuturor participanţilor în Festival.

A fost o sărbătoare frumoasă ce se înscrie în cele mai ample evenimente culturale şi spirituale din raionul Soroca.

MARINA GANEA, SPECIALIST SUPERIOR DCTST, ȘTEFAN-VODĂ

„Învierea lui Hristos luminează tuturor”

Festival raional al cântecului pascal

Sărbătorile pascale sunt pentru creștini o bucurie veșnică, ne aduc Lumina Lină a Învierii. Astfel, în data de 11 aprilie 2018, în săptămâna Luminată, IP Gimnaziul „Ion Creangă” din satul Ermoclia a fost gazda celei de-a III-a ediție a Festivalului raional al cântecului pascal „Învierea lui Hristos luminează tuturor”. Festivalul a fost organizat de Consiliul Raional Ștefan-Vodă, Direcția cultură, tineret, sport și turism în colaborare cu Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din satul Ermoclia. Obiectivul urmărit a fost familiarizarea tinerii generații cu cântecul religios și sensibilizarea societății care, datorită muzicii sacre, devine mai receptivă la lucrurile profunde și esențiale. Ediția din acest an a fost structurată în două secțiuni:

1. „Cântecul Pascal”, care a inclus două melodii la tema respectivă.

2. „Coșul Pascal” cu bucate de Paște pentru sfințit, preparate în mod casnic.

Ca și orice lucru bun și plăcut lui Dumnezeu, Festivalul a debutat cu o rugăciune comună, înălțată în cadrul Sfintei Liturghii, care a avut loc la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, apoi evenimentul a continuat în curtea Gimnaziului „Ion Creangă” din sat. Aici, abia pășind pragul curții, oaspeții s-au pomenit în epoca antică și anume în satul biblic. La intrare străjerii își desfăceau sulițele încrucișate în fața oaspeților în semn că ei sunt bine-veniți la sărbătoare. În acest sat biblic improvizat timpul parcă s-a oprit în loc. Colectivele teatrale ale caselor de cultură au redat subiecte zguduitoare din viața Mântuitorului (trădarea, judecata, suferința, minunile, înmormântarea, învierea și înălțarea la cer). Din satul Volintiri, pe rol de statuie, au fost străjerii și magii; din Talmaza – Irodul; satul Cioburciu redarea prin arta teatrului a suferinței și judecății lui Hristos. Doamna Valentina Uța, șef DCTST, a știut să reamintească mereu la toate evenimentele din anul acesta, că anul 2018 este Anul Ștefan cel Mare și Sfânt și a încadrat în satul biblic pe Oltea, mama lui Ștefan cel Mare cu fiicele sale, ascunse în Mănăstirea „Neamț” în chip de călugărițe, miraculoasele statui din orașul Ștefan-Vodă. Oaspeții și participanții nu au pierdut ocazia de a face fotografii cu personajele din satul biblic. Drumeții veniți de mai departe au putut sta la un popas în cortul improvizat din curte, unde toți doritorii au fost serviți de către dna Nina Botezat din Ermoclia cu pască, turte, azimă și zâmbet cald potolindu-și setea cu o cană de must, precum cândva se serveau cu aceste bucate oștenii care poposeau în drumul lor de la un templu spre altul.

Prin acest festival s-a dorit invocarea liniștii, păcii și seninului înalturilor sufletești, spre care ne cheamă Sărbătoarea Sfintelor Paști. Cu pace sufletească a fost cuprinsă toată atmosfera de sărbătoare de la primele note ale piesei „Ave Maria", iar oamenii care în paralel mai savurau din expozițiile prezente, s-au adunat cu mare grabă lângă scena improvizată fiindcă recunoscuse vocea de aur a satului Ermoclia deținută de Liliana Șchiopu. A urmat apoi rugăciunea „Tatăl nostru" cântată de elevii Gimnaziului „Ion Creangă".

La sărbătoare au fost mulți oaspeți și invitați. Au fost de față și primele persoane din conducerea raionului și satului, preoți ai parohiilor și creștini din localitățile învecinate, protopopul raionului, protopopul mitrofor – Constantin Portărescu, Vicepreședinții raionului – domnii Alexandru Pavlicenco și Vasile Gherman; Grigore Repeșciuc, neaoș din satul Ermoclia, primar de Căușeni; Igor Ticuș, băștinaș al satului Ermoclia, președintele Diasporei moldovenilor în Rusia. Festivalul cântecului pascal a fost deschis de cuvântul plin de învățătură al preotului paroh Gheorghe Ursu și de prima față a localității dl Mihail Țurcanu, primar de Ermoclia care au venit cu un mesaj de felicitare către toți creștinii cu prilejul sfintelor sărbători pascale, mulțumind tuturor pentru dragostea și credința ce o manifestă în păstrarea și cultivarea frumoaselor tradiții pascale prin care este slăvit Mântuitorul Hristos cel Înviat. Domnii Alexandru Pavlicenco și Vasile Gherman. În numele Consiliului raional și al lor propriu, au felicitat participanții, dorind continuitate acestui festival, manifestând speranța de a ne revedea și la anul plini de dragoste și cu inima caldă ca să putem primi Lumina Învierii în suflete. Cu un cuvânt de salut a venit către toți băștinașii dl Igor Ticuș, din satului Ermoclia, în prezent președintele Diasporei moldovenilor în Rusia, care s-a declarat fericit că se află acasă la așa sărbătoare importantă pentru creștini și a promis că va transmite celor peste 1000 de moldoveni membri ai diasporei că tradițiile în satele Moldovei sunt păstrate cu sfințenie. Cu un mesaj plin de emoție și bucurie pentru băștinașii din satul Ermoclia a venit primarul de Căușeni, dl Grigore Repeșciuc care a lansat idea de a lărgi hotarele și de a organiza pe viitor un festival comun cu raionul Căușeni. Onoarea deschiderii Festivalului pascal „Lumina lui Hristos Luminează Tuturor" i-a revenit gazdei, dna Tatiana Șargarovschi, directorul Gimnaziului „Ion Creangă". Și desigur acest eveniment în premieră petrecut la Ermoclia a avut parte de un prezentator care are veleitate de a prezenta un festivalul pe măsură, dna Maria Romanciuc.

Introduși în scenă, rând pe rând, Corurile bisericești au ținut până la urmă oamenii într-o adevărată euforie, savurând cu aviditate muzica a cappella, cântată de către Corurile bisericești: „Sfânta Treime" și „Sfântul Ioan Botezătorul", or. Ștefan-Vodă; „Sfântul Mucenic Dimitrie", s. Cioburciu; „Sfântul Nicolae", s. Copceac; „Cuvioasa Parascheva", s. Marianca de Jos; „Cuvioasa Parascheva", s. Olănești; „Nașterea Maicii Domnului", s. Palanca; „Înălțarea Domnului", s. Purcari; „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", s. Răscăieți; „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", s. Semionovca; „Sfântul Mucenic Dimitrie", s. Ștefănești; „Adormirea Maicii Domnului" și „Nașterea Maicii Domnului", s. Talmaza; „Sfântul Averkie", s. Tudora; „Sfântul Mucenic Gheorghe", s. Volintiri. Unicul instrument care a răsunat la acest festival a fost toaca, cu adevărat o cântare nemaipomenită în lemn la care oamenii au rămas uimiți de măiestria dlui Valeriu Gavrilovici din satul Tudora. Bătaia de toacă este menită să aducă aminte de patimile Domnului nostru Isus Hristos și de suferințele prin care a trecut. Printre colectivele care au evoluat a fost: Centrul raional de creație pentru copii și adolescenți „Ștefan-Vodă"; Școala Duminicală „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din Ștefan-Vodă; Centrul Comunitar de asistență socială din s. Olănești; Ansamblul vocal „Mugurașii", s. Talmaza; Corul de copii al Gimnaziului „Ion Creangă" din Ermoclia.

Acest eveniment nu a putut fi desfășurat fără participarea copiilor, deoarece însuși Isus a spus: „lăsați copii să vină la mine și nu-i opriți" și nu au fost opriți ba chiar încurajați, pe lângă colectivele de copii deja menționate, indicăm încă două voci de îngeri: Maria Pîslaru din Volintiri și Irina Chetrari din Copceac.

Cât ține a doua parte a Festivalului, aici au participat reprezentanți ai 17 localități din raion, 56 de expozanți printre care: meșteri populari, centre de artizanat, instituții de cultură și învățământ, biblioteci, muzee, colecționari de covoare, prosoape, băsmale, clopoței, pălării și costume naționale de sărbătoare.

Preotul paroh Gheorghe Ursu a bucurat creștinii cu ocazia de a se închina unei icoane de colecție străveche datată din anul 1662. Împreună cu Centrul de artizanat „Zehra" a venit la sfințit pasca în Ermoclia tot satul Ștefănești, desigur că în miniatură de păpuși naționale. Satul Ermoclia a surprins toți oaspeții cu o colecție bogată de covoare, păretare și scoarțe în număr de peste 30. Gimnaziul satului a aranjat în aer liber un colț din Casa mare cu mobilier, obiecte de atunci și desigur zestrea cu perne, prosoape și covoare. Au fost expuse colecții de peste 100 de prosoape naționale vechi și de broboade în număr de peste 300 de exemplare. A fost și expoziția Coșului pascal cu bucate pentru sfințit, preparate neapărat în casă și după rețete vechi (carne de miel, pască cu smântână, pască cu brânză, cozonac cu mac, cozonac cu nucă, cârnați de casă, flori, crenguțe de salcie, ouă roșii și încondeiate, o băutură tradițională ș.a.). Toți participanții potrivit regulament au purtat haine naționale, iar la final, în semn de apreciere, au primit diplome pentru promovarea valorilor spirituale – culturale în cadrul Festivalului „Învierea lui Hristos luminează tuturor", oferite din partea Consiliului raional Ștefan-Vodă, însoțite de câte un cadou de preț. Protoereu mitrofor Gheorghe Ursu a menționat toți participanții cu diplome și cadouri. Blagocinul Constantin Portărescu a înmânat oaspeților și invitaților câte o Pastorală la Învierea Domnului a Înaltpreasfințitului Vladimir, Mitropolitul Chișinăului și al Întregii Moldove.

La încheierea Festivalului a răsunat imnul, troparul pascal „Hristos a Înviat" cântat de către Corul raional al preoților. Glasurile melodioase răsunate în această zi au fost o sensibilizare a sufletului, a spiritualității interioare, o vibrație a spațiului, un leagăn a văzduhului pe note muzicale.

ALEXANDRA ROȘCA, DIRTIJOR, CASA DE CULTURĂ FILIPENI

Îndurerate, clopotele bat

E primăvară, e început de mai, iar soarele astăzi mai devreme și mai deosebit a răsărit, să ne vestească că e sărbătoare, că e pace, iar în țară se aude zâmbetul dulce al copiilor, alături de părinții lor.

În această zi Cupola Cerului pare un imens clopot albastru de care se atinge soarele. Dangătul acestui clopot parcă ar striga „Veșnica pomenire" eroilor căzuți în lupta celui de-al II-lea Război Mondial care și-au jertvit viața și tinerețea în numele Păcii pe pământ.

În toată țara noastră pe data de 9 Mai se sărbătorește Ziua pomenirii eroilor căzuți în război și celor plecați în neființă în zilele de pace.

În satul Filipeni al raionului Leova ne-am adunat de la mic la mare la monumentul Eroului necunoscut care se află în centrul satului să comemorăm eroii diferitor războaie .

Mitingul a fost deschis de primarul satului domnul Vasile Grosu .

Petru pomenirea eroilor, a fost alături de săteni Parohul bisericii ce poartă numele Sfinților Constantin și Elena domnul Ioan Goreanu care a pomenit prin slujba divină nulele eroilor din satul nostru duși în neființă.

Cu un discurs aprinzător a venit Președintele Uniunii Veteranilor Războiului din Afganistan din raionul Leova domnul Valeriu Veștiman, dupa care a urmat, în memoria eroilor, un recital de poiezie susținut de copii.

S-a încheiat mitingul cu depunerea florilor, coroanelor la monument și cu masa de pomenire.

Gheorghe Mare, deputat în Sfatul Ţării: model de verticalitate și conștiință națională

MARIUS-SEBASTIAN BABUȘ, ALEXANDRA CHIRICA

(Sfârșit. Începutul în nr. 4.)

Gheorghe Mare, emisarul Sfatului Țării în Transnistria

La 17-18 decembrie 1917, la Tiraspol se desfășoară Primul Congres al Moldovenilor din stânga Nistrului, o consecință directă a Congresului Ostașilor Moldoveni din 20-27 octombrie 1917 de la Chișinău, la care a fost proclamată autonomia fostei Basarabii țariste. Convocarea unui congres în Transnistria a fost decisă într-o ședință care a avut loc în orășelul Grigoriopol, pe data de 19 noiembrie 1917[10].

Atunci s-a hotărât organizarea la Tiraspol a unui Congres al Românilor transnistreni, pe data de 17-18 decembrie 1917. A fost creat comitetul de organizare a Congresului, format din: Toma Jalbă, Ștefan Bulat, N. Dumcanu, D. Maloman ș.a. A fost stabilită cota de participare: câte două persoane de la fiecare sat, și a fost redactată o adresă către românii transnistreni.

Lucrările Congresului s-au desfășurat într-o sală de clasă, cu începere de la ora 15, și au fost deschise de Ștefan Bulat, președintele Comitetului Naţional Român din Transnistria. Oaspeții de onoare ai Congresului au fost reprezentanții Sfatului Ţării: Pan Halippa, Gheorghe Mare, Vasile Gafencu și Anton Crihan. Românii transilvăneni au fost reprezentați de Onisifor Ghibu, redactorul ziarului „Ardealul”, care se tipărea la Chișinău. Din partea oaspeților au luat cuvântul Pan Halippa, Gheorghe Mare și Onisifor Ghibu[11]. În sală erau vreo 40 de persoane din satele megieșe și vreo 15 voluntari ardeleni.

Un moment de mare încărcătură emoțională a fost atunci când Gheorghe Mare, înainte de a lua cuvântul, a desfăcut în fața celor prezenți un drapel mare, tricolor, rostind următoarele cuvinte memorabile: „Delegația de la Chișinău vă pune în mână steagul acesta; el este steagul neamului nostru. Sub umbrirea lui trăiește întregul neam moldovenesc și românesc de pretutindeni, și pentru izbânda lui luptăm cu toții în aceste vremuri [...]. Voi până acum n-ați avut steag, n-ați avut drepturi, n-ați avut considerație națională. De astăzi înainte, steagul nostru național va flutura mândru și plin de încredere și peste voi. Să lucrați așa, ca să-i faceți cinste, să lucrați așa, ca să-l duceți întru toate la izbândă”[12].

La Congres, a participat și un reprezentant al Radei ucrainene din Kiev, care și-a încheiat alocuțiunea cu apelul: „Slavă Moldovei slobode!”. Congresul s-a rezumat la ideea unirii regiunilor românești din Transnistria cu Basarabia, după terminarea lucrărilor, participanții la congres realizând o fotografie de grup [Anexa 5].

Un alt rezultat important, datorat activității Sfatului Țării, a fost votarea **în unanimitate a independenței Republicii Democratice Moldovenești.** Păstrarea acestei independențe era o sarcină foarte dificilă în contextul tendințelor de ocupare a Basarabiei de către Ucraina. În aceste condiții, Unirea cu România era unica soluție pe care Sfatul Țării a încercat să o pună în aplicare, trimițând diferite delegații la București și Iași.

La 27 martie 1918, Sfatul Ţării votează Declarația de unire, cu 86 de voturi pentru, 3 împotrivă și 36 de abțineri, străbunelul meu, Gheorghe Mare, fiind printre aceia care au votat cu entutiasm pentru Unire. Astfel, idealul spre care a tins Sfatul Ţării, alături de întregul neam românesc, a fost înfăptuit.

Viața de după Unire

După Unire, Gheorghe Mare se întoarce la Școala de Viticultură din comuna Purcari. Foarte curând este ales în calitate de director. Îi plăcea foarte mult munca în învățământ, dar dorul de baștină a prevalat și, astfel, revine la Slobozia Mare. În 1926 este ales primar al acestei localități[13]. În această perioadă se dedică în totalitate gospodăririi și rezolvării diverselor probleme ce apăreau în comunitate, cum ar fi: învățământul, construcția și reparația drumurilor etc.[14]

În anul 1939 își întrerupe activitatea de primar ca urmare a alegerii sale ca deputat în Parlamentul României [Anexa 4].

Anii de pribegie

Anul 1940 a fost unul dramatic în istoria românilor. Gheorghe Mare, deputat în Parlamentul României Mari, nu a votat cedarea Basarabiei la 28 iunie 1940, fiind împotriva acestui rapt teritorial. Nu a plecat peste Prut, deși l-a durut mult acest eveniment traumatizant care a schimbat destinul românilor basarabeni. Tot atunci enkavediștii l-au arestat. Căpitanul rus Tvardovski, al cărui tată făcuse facultatea cu „inculpatul” Mare, l-a eliberat din închisoarea din Reni și l-a ajutat să treacă Prutul, împreună cu cei doi feciori: Alexei și Valeriu[15]. A pribegit până în iulie 1941, când revine la

Anexa 6: Vinietă cu membrii Sfatului Ţării (1917-1918).

cuibul casei părintești, undese ocupă de restabilirea gospodăriei ruinate.

În 1944 se refugiază a doua oară în Banat, de unde în 1952 este deportat în Bărăganul de răsărit. După eliberare s-a stabilit cu traiul mai aproape de baștină, la Galaţi. La 30 martie 1962 Gheorghe Mare a plecat în lumea celor drepți.

Mai multe detalii despre această perioadă din viața eroului nostru o aflăm dintr-o scrisoare a fiului său, Alexei Mare, scrisă la data de 22 august 1990 și dintr-un interviu pe care Alexei Mare l-a dat pentru ziarul „Vocea poporului": „Tatăl meu, împreună cu alte familii de basarabeni, a fost colonizat în Banat, în primăvara anului 1945, în satele rămase pustii în urma deportării familiilor germane, care au fost duse în U.R.S.S. Astfel, noi am ajuns în comuna Teremia Mare, judeţul Timiş. Ni s-a repartizat o locuinţă devastată (ca și celelalte). Basarabenii s-au apucat să muncească pământurile bogate ale Banatului. În doi ani, gospodăriile au fost readuse la starea lor inițială și a urmat o perioadă de bunăstare și înțelegere cu populația băștinașă rămasă.

Dar... nu a durat mult, căci până și Dumnezeu îşi luase mâna de pe soarta basarabenilor. Nu se putea ca în condiţiile întăririi regimului comunist, cei fugiţi dintr-o ţară comunistă să nu suporte nişte consecinţe. Anul 1952 a fost un an de jale, de plânsete și de nenorocire: într-o noapte, în decurs de două ore, toţi basarabenii din Banat au fost încărcaţi ca vitele în vagoane de marfă, fără mâncare, fără apă, bărbaţi, femei, copii și transportaţi fără oprire spre Răsărit. Au părăsit tot ce au agonisit. Cu câte o boccea de boarfe au traversat tot sudul României și, în plânsete de disperare, se aşteptau să ajungă în Siberia. Dar guvernul comunist a fost să fie mai uman și i-a împrăștiat câte 1-2 vagoane în partea de Răsărit a Bărăganului. Li s-au repartizat loturi în plin câmp, unde să-şi facă colibe ca să locuiască. Nu aveau unelte, nu aveau animale, nu aveau alimente. O iarnă au petrecut-o în gropi acoperite cu stuf, fără sobe, fără învelitoare, în condiţii de… deportare. Siberia României a fost descoperită în Bărăgan"[16].

Două dorințe ale lui Gheorghe Mare au rămas neîmplinite: dorința de a da României numele său și cea de a muri și de a fi înmormântat la baștină, alături de tatăl și bunicul său.

Din păcate, în locurile natale nu a mai rămas nimic din casa și grădina care au fost odată cuibul în care a copilărit și a crescut eroul nostru.

Viața acestei personalități a fost de-a dreptul impresionantă, făcând parte din generația de sacrificiu a acelor timpuri, o generație care a pus mai presus de orice *iubirea de neam*. Pentru meritele sale pe altarul Patriei, Gheorghe Mare a fost decorat cu mai multe distincții: *Steaua României în grad de Ofiţer, Coroana României în grad de Comandor, Ferdinand I în grad de Cavaler.* În anul 1993, la Slobozia Mare, a fost deschis un Muzeu de Etnografie și Istorie, unde una dintre cele șase săli ale acestei instituţii este dedicată lui Gheorghe Mare.

În loc de concluzii

Anii 1917-1918 au avut și vor avea un rol deosebit în modelarea noastră identitară, în așezarea românilor de la est de Prut într-o albie firească a

neamului românesc. Constituit în conformitate cu normele democratice ale timpului, Sfatul Ţării a pus piatra de temelie a autodeterminării şi democratizării Basarabiei, a formării unui parlament de factură modernă, europeană, în spaţiul dintre Prut şi Nistru. Deşi Sfatul Ţării a avut o viaţă scurtă (21 noiembrie 1917– 27 noiembrie 1918), rolul său în istoria neamului românesc a fost covârşitor, având o influenţă decisivă asupra destinului istoric al Basarabiei. Acest lucru a fost posibil datorită deputaţilor din acest organ legislativ, printre care a fost şi Gheorghe Mare, un mare patriot, care şi-a pus întreaga viaţă în slujba Patriei.

Mă consider un privilegiat să am un astfel de strămoş în persoana lui Gheorghe Mare, exprimându-mi totodată profundul respect pentru înaintaşii noştri, pentru care timpurile tulburi şi deloc uşoare n-au constituit un impediment în calea adoptării unor decizii capitale pentru supravieţuirea noastră ca naţiune în spaţiul de civilizaţie românesc şi european.

Consider că este datoria noastră, a tinerei generaţii, să valorificăm şi să promovăm personalităţile care, prin viaţa şi activitatea lor exemplară, au scris o pagină luminoasă în istoria, cultura şi spiritualitatea noastră românească, contribuind la formarea conştiinţei naţionale.

În acest an centenar, consider ca necesare şi extrem de binevenite o serie de acţiuni de înveşnicire a activităţii Sfatului Ţării şi a numelor militanţilor din anii 1917-1918, care s-au jertfit pentru prosperarea străvechii provincii româneşti dintre Prut şi Nistru. Aceste acţiuni ar consta în:

1. publicarea celor mai reprezentative biografii ale deputaţilor din Sfatul Ţării; redactarea unei istorii detaliate a Sfatului Ţării, inserată într-o istorie a Basarabiei;

2. întreprinderea unor lucrări de restaurare şi conservare a edificiului în care şi-a desfăşurat activitatea Sfatul Ţării (Palatul Sfatului Ţării); ar fi binevenit un muzeu al Sfatului Ţării în incinta acestui local (astăzi, Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice din Chişinău), care ar putea fi destinat unor manifestări ştiinţifice şi culturale consacrate istoriei şi culturii neamului nostru, ce ar contribui la educarea spiritului patriotic în rândul generaţiilor mai tinere, a respectului faţă de istoria, cultura şi limba română;

3. inaugurarea, în preajma clădirii în care şi-a ţinut lucrările legislativul basarabean, a unei Alei cu busturile celor mai importanţi oameni politici basarabeni care au activat în Sfatul Ţării; acest fapt ar dezvolta sentimentul de mândrie pentru faptele marilor noştri înaintaşi;

4. adoptarea unor hotărâri de guvern prin care unele străzi, instituţii de cultură şi învăţământ etc. să fie numite în cinstea celor mai reprezentativi membri ai Sfatului Ţării.

Curios este faptul că, la o sută de ani de la marele eveniment din 1918, trăim, în mare parte, aceleaşi vremuri tulburi, în care ideea Unirii Basarabiei cu Patria-Mamă rămâne în continuare una extrem de actuală.

Note:

10. Ioan Silviu Nistor, *Istoria românilor din Transnistria (organizarea, cultura şi jertfa lor)*, Bucureşti, 1995, p. 51.

11. *Istoria românilor din Transnistria (organizarea, cultura şi jertfa lor)*, Bucureşti, 1995, p. 52. Preşedintele Congresului românilor transnistreni a fost sublocotenentul Ştefan Bulat, preşedinte al Comitetului Naţional Român. Pantelimon Halippa, vice-preşedintele Sfatului Ţării, a spus: „Acum ne aflăm la o cotitură istorică, şi voi puteţi să vă creaţi soarta, după cum noi în Basarabia am ştiut să ne-o creăm".

12. Simbol al demnităţii, Chişinău, 1990, p. 48; Istoria românilor din Transnistria (organizarea, cultura şi jertfa lor), Bucureşti, 1995, p. 52.

13. Gheorghe Geantâc, *Gheorghe Mare, gospodar şi deputat*, Slobozia Mare, 1999, p. 20; Gheorghe Geantâc, *Gheorghe Mare a votat Unirea*, în „Literatura şi arta", nr. 13, 26 martie 1998, p. 2.

14. Documentele ce confirmă activitatea primarului Gheorghe Mare, în perioada 1937-1939, se află la Arhiva Centrală de Stat a Moldovei, în dosarul *Activitatea primăriei Slobozia Mare pe anul financiar 1939/1940* [Arhiva Centrală a Moldovei, Fondul 2066, înv. 1, registrul 267].

15. Alexei Mare, *Am fost eliberat de un căpitan rus*, în „Vocea poporului", 6 noiembrie 1990.

16. „Vocea poporului", 6 noiembrie 1990; Alexei Mare, *Amintiri. 1990*, Arhiva Muzeului din comuna Slobozia Mare.

Bibliografie

A.N.M., f. 727, inv. 2, dos. 37, p. 71.

Gh. V. Andronachi, *Albumul Basarabiei în jurul Marelui Eveniment al Unirii*, Chişinău, 1933.

Vlad Bejan, Ioan Capreanu, *Românii din Transnistria: realităţi istorice şi contemporane*, Iaşi, 2003.

Ştefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei. Studiu şi documente cu privire la mişcarea naţională din Basarabia în anii 1917-1918*, Bucureşti, 1929.

Gheorghe Cojocaru, *Sfatul Ţării: Itinerar*, Chişinău, 1998.

Iurie Colesnic, *Generaţia Unirii*, Chişinău, 2004.

Adrian Dolghi, Alina Felea, *Atlas etnoistoric ilustrat al Basarabiei (1812-1918)*, Chişinău, 2017.

Figuri contemporane din Basarabia: Encicopedie, Chişinău, 1939.

Ion Geantâc, *Gheorghe Mare gospodar şi deputat*, Slobozia Mare, 1999.

Onisifor Ghibu, *Pe baricadele vietii*, Chişinău, 1992.

Alexei Mare, *Amintiri.1990*, Arhiva Muzeului din comuna Slobozia Mare.

Gheorghe Mare, *Autobiografie*, Comisia de lichidare a Sfatului Ţării din Basarabia, intrarea nr. 000020.

Silviu Ioan Nistor, *Istoria romanilor din Transnistria*, Bucureşti, 1995.

Simbol al demnităţii, Chişinău, 1990.

Dr. hab. ANATOL EREMIA

Destinul cuvintelor - 22

Nume de localităţi dispărute

Pe teritoriul dintre Prut şi Nistru, în Evul Mediu, au existat vreo 30 de oraşe şi târguri şi peste 1000 de sate. Acestea au contribuit substanţial la dezvoltarea economică, comercială şi culturală a regiunii. Unele oraşe şi târguri au devenit pe parcursul vremii importante centre de cultură şi civilizaţie umană: Cetatea Albă, Chilia, Ismail, Orhei, Tighina, Soroca, Hotin. Altele însă, din diferite motive, au decăzut şi în cele din urmă au dispărut.

Pe Prut, la gura râului Sărata, mai la sud de actualul oraş Leova, a existat târgul *Sărata,* menţionat în documentele din sec. XV-XVI (anii 1489, 1503, 1518), despre care nu mai ştim nimic după aceste atestări documentare. A dispărut, probabil, după devastările pricinuite de hoardele tătarilor nogaici care, pe la mijlocul sec. al XVI -lea, au ocupat stepele din sudul Basarabiei. În Bugeac s-a aflat şi târgul *Tintul,* menţionat în documentele din sec. XVI-XVII, despre care Dimitrie Cantemir ne relatează că Ştefan cel Mare a zidit aici o cetate, pe care "turcii au făcut-o una cu pământul, încât astăzi cu greu s-ar putea arăta locul ei".

Un târg *Tobacu*, înfloritor şi el pe vremuri, era situat pe Ialpug, la vărsarea acestui râu în lacul Ialpug, lângă oraşul de astăzi Bolgrad, unde arheologii au descoperit urmele unui oraş şi mai vechi – *Tanata.* O localitate din preajma oraşului Bolgrad şi astăzi se numeşte *Tobacu*. Conform unor mărturii istorice, au existat şi alte târguri în ţinuturile basarabene: *Troian,* la un vad al Prutului, lângă comuna de astăzi Vadul lui Isac (rn. Cahul), pe care Nicolae Iorga îl considera drept unul dintre cele mai mari târguri din sudul Basarabiei, unde se făceau sistematic bâlciuri şi iarmaroace, ca la Cetatea Albă, Chilia, Lăpuşna; *Grecenii,* fost centru administrativ de ţinut, situat pe râul Cahul, lângă actuala comună Găvănoasa (rn. Cahul); *Tigheci,* pe râul Tigheci, fost centru administrativ de ţinut, localizat de arheologi pe vatra orăşelului Iargara (rn. Leova); *Movileni,* situat pe Răut, în preajma Vechiului Orhei (rn. Orhei).

Despre *Orheiul Vechi* se cunosc mai multe lucruri. Acest nume îl purta o aşezare umană şi o puternică fortăreaţa. Străvechi trăitori ai acestei aşezări au fost triburile tracilor răsăriteni, geto-dacii. De la început, geţii au durat aici o mică întăritură de pământ, pe care au reconstruit-o şi au prefăcut-o mai târziu într-o fortăreaţă (sec. IV–III î. Hr.). Ea va fi fost, probabil, una dintre davele gloriosului regat al geţilor de pe timpul regelui Dromichaites. Pe vremea domniei marilor voievozi moldoveni Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare, cetăţile de margine ale ţării au fost reconstruite şi rezidite, puterea lor de apărare fiind întărită şi prin reorganizarea armatei din ţinuturile de graniţă.

În prima jumătate a sec. al XVI-lea, în urma războaielor cu turcii şi tătarii, oraşul a fost prădat şi ars, iar cetatea distrusă până la temelie. Populaţia oraşului şi dregătoria ţinutului au trebuit să-şi găsească alt loc de adăpost şi de trai, aşa că s-au strămutat mai în sus pe Răut, la vreo 35 km depărtare, unde au pus temeliile unei noi aşezări, pe care au denumit-o tot *Orhei*. Curând noul Orhei devine unul dintre principalele centre economice şi comerciale din zona Codrilor, preluând astfel faima de altă dată a vechiului Orhei.

Multe dintre localităţile menţionate în documentele vechi au dispărut sau şi-au schimbat denumirile. Unele dintre ele au dispărut odată cu desfiinţarea localităţilor respective, altele, pe parcursul timpului, au fost substituite cu alte denumiri sau prin denumirile satelor cu care au fost comasate. Dintr-un document din 1553, de exemplu, aflăm că Alexandru Lăpuşneanu, când a lărgit scutăria domnească de pe Răut, a strămutat de aici vreo 16 sate: Hânceştii, Joldeştii, Coluneştii, Prajilele, Drojdieştii, Nemţenii, Mărculeştii, Prideanii, Puiceştii ş.a. Mai pe urmă, populaţia unora dintre aceste sate s-a întors la vechile lor vetre şi a făcut să continuie viaţa în aceste comunităţi (Heciu, Prajila, Mărculeşti). În altele, viaţa n-a mai reînceput şi, în felul acesta, satele respective au dispărut (Joldeştii, Coluneştii, Drojdieştii, Prideanii, Puiceştii).

Cele mai multe aşezări însă au fost părăsite de băştinaşi în timpul războaielor, care au fost multe şi îndelungate în acest ţinut, precum şi din cauza năvălirilor devastatoare ale triburilor barbare, care şi ele n-au fost puţine. Au avut de suferit mai ales satele de câmpie din sudul Basarabiei, cu locuri deschise, cărora natura nu le-a hărăzit stavile şi scuturi de apărare. Printre vechile localităţi din sud-vestul ţinutului nu le mai găsim astăzi pe cele atestate documentar: Balinteştii (1502), Bălicenii (1543), Boiştea (1502), Brătuleştii (1617), Briţcanii (1548), Buhuşenii (1560), Făureii (1548), Călineştii (1441), Fărcenii (1502), Leuştenii (1495), Mădoieştii (1502), Măneştii (1436), Miroslăveştii (1441), Răduroasa (1527), Singurenii (1473), Şcheia (1502), Tomeştii (1529), "sate unde au fost" Cergaşă (1443), Fălcin (1502), Oană Albu (1436), Oancă (1493), Zorilă (1492).

Din diverse motive şi-au întrerupt existenţa şi unele sate din zonele centrale şi nordice: Azăpeni, ţin. Lăpuşna (1552), Alboteni, ţin. Soroca (1570), Buzeşti (1519) şi Dobreni (1500), ţin. Lăpuşna, Furduieşti, ţin. Orhei (1766), Glăvăşani (1429), ţin. Lăpuşna, Hulpeşti, ţin. Soroca (1617), Petreşti, pe Bâc (1521-1522), Potlogeni, ţin. Soroca (1617), Pulbereni, ţin. Lăpuşna (1655), Scuturiceni, nelocalizat (1490), Uşăreşti, ţin. Lăpuşna (1584). Unele aşezări însă au fost redenumite: Adicăuţi (1578) – *Briceni* (oraşul de astăzi), Bezin (1438) – *Donici* (Or-

hei), Botneni (1443) – *Bardar* (Ialoveni), Casovca (1840) – *Caşunca* (Floreşti), Condreşti (1657) – *Condriţa* (mun. Chişinău), Conojeni (1522) – *Drăguşenii Noi* (Nisporeni), Corlăteni (1519) – *Aluniş* (Râşcani), Cornești (1420) – *Dolna* (Nisporeni), Cunila (1429) – *Căbăieşti* (Călăraşi), Demideni (1617) – *Bulboaca* (Briceni), Fundul Culii – *Izvoreni* (Ungheni), Găunoasa (1586) – *Bursuceni* (Sângerei), Grumăzeni (1575) – *Fântâna Albă* (Edineţ), Negreşti (1443) – *Brăila* (Ialoveni), Nimerceni (1437) – *Horeşti* (Făleşti), Oprişeni (1772) – *Buzdugani* (Ungheni), Oţeleşti (1436) – *Făureşti* (Criuleni), Pojarna (1584) – *Bahmut* (Călăraşi), Pripiceni (1620) – *Dubna* (Soroca), Pulbereni (1655) – *Logăneşti* (Hânceşti), Troieneşti (1522) – *Covurlui* (Leova), Uşereşti (1584) – *Dancu* (Hânceşti).

Şi-au pierdut statutul de comunităţi rurale separate, fiind comasate cu cele din vecinătate, localităţile: Afumaţi (1489) comasat cu *Şişcani* (Nisporeni), Budele (1585) cu *Otaci* (oraşul actual), Brădeni (1596) cu *Măgura* (Făleşti), Butuceni (1856) cu *Cârpeşti* (Cantemir), Cartofleanca (1856) cu *Cotova* (Drochia), Cercelești (1614) cu *Bogzeşti* (Teleneşti), Colunești (1479) cu *Grozeşti* (Nisporeni), Făgădău cu *Pelinei* (Cahul), Frigeni (1649) cu *Albineţul Vechi* (Făleşti), Hoimăneşti (1698) cu *Chiştelniţa* (Teleneşti), Luţeni (1659) cu *Ţânţăreni* (Anenii Noi), Măcreşti (1469) cu *Cârpeşti* (Cantemir), Mlădineşti (1554) cu *Paşcani* (Hânceşti), Toporu/Toporeşti (1493) cu *Cărpineni* (Hânceşti), Vădurele (1588) cu *Prajila* (Floreşti).

Pe parcursul vremii, prin adaptări fonetice, de structură şi substituiri de formanţi, ca astăzi aproape să nu le mai recunoştem, şi-au modificat denumirile mai multe localităţi: Andrieş (1502) – *Andruşu* (Cahul), Belacău (1897) – *Delacău* (Anenii Noi), Bubuiogi (1518) – *Bubuieci* (mun. Chişinău), Cobiceni (1569) – *Copăceni* (Sângerei), Frăţianeşti (1497) – *Frăsineşti* (Ungheni), Hurghineşti (1429) – *Gordineşti* (Edineţ), Nisiporeni (1680) – *Nisporeni* (oraşul de astăzi), Senatovca (1870) – *Sănătăuca* (Floreşti), Vadul Pietre (1437) – *Piatra* (Orhei), Vidinţi/Iadinţi (1609) – *Edineţ* (oraşul actual).

Substituiri şi modificări de nume, precum şi comasări de sate au avut loc şi în sec al XX-lea, mai cu seamă în perioada de oblăduire a regimului totalitar stalinist. Dacă precedentele schimbări de ordin nominaţional şi administrativ-teritorial aveau un caracter firesc şi natural, prin cele din perioada postbelică se urmărea un alt scop, şi anume destrămarea sistemului onimic naţional, propagarea politicii şi ideologiei bolşevic-comuniste. De aici substituirele de denumiri de sate şi oraşe: *Balanu – Malinovskoe* (Râşcani, redenumit în 1973), *Borceag – Biruinţa* (Cahul, 1950), *Chişcăreni – Lazo* (Sângerei, 1955), *Cârlăneni – Cotovskoe* (Comrat, 1950), *Crihana Nouă – Lebedenko* (Cahul, 1957),

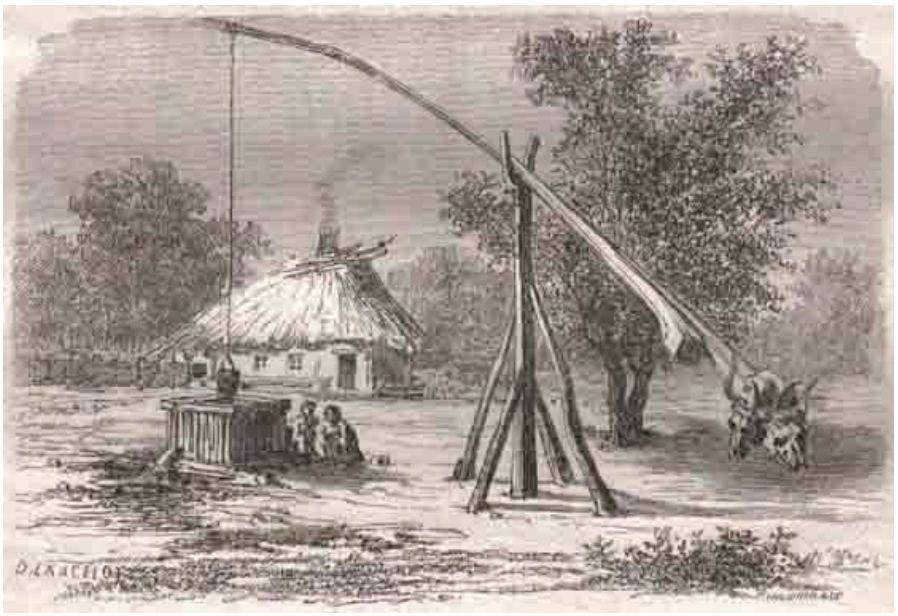

Deneviţa – Svetlâi (Comrat, 1950), *Dolna – Puşkino* (Străşeni, 1949), *Dragoş-Vodă – Iliciovka* (Drochia, 1951), *Ghica-Vodă – Miciurino* (Drochia, 1949), *Ialoveni – Kutuzovo* (oraşul, 1977), *Mihnea-Vodă – Ceapaevka* (Drochia, 1949), *Sângerei – Lazovsk* (Sângerei, 1965), *Sturzeni – Ukrainka* (Căuşeni, 1965), *Şoldăneşti – Cernenko* (oraşul, 1985), *Voinescu – Pobeda* (Hânceşti, 1946).

Declarate ca aşezări fără perspectivă, au fost desfiinţate, prin lichidarea sau comasarea lor, zeci de sate basarabene: Băcioii Noi, Bădicenii Noi, Bădragi, Băiuş, Bereşti, Bocşa, Camencuţa, Căpreşti, Chetrosu, Cioropcani, Ciulucani, Cociulia Nouă, Cogâlniceni, Colunești, Copăceanca, Coropceni, Costeşti, Dănuţeni, Frăsineşti, Huluboaia, Greceni, Ialpugeni, Izvoare, Lozeni, Mănoileşti, Mihăileni, Munteni, Răzoaia, Stodolna, Stolniceni, Tălăieşti, Tomeştii Noi, Trifeşti, Unteni, Unţeşti, Vulpeşti. Prin studii şi cercetări minuţioase, cu argumente ştiinţifice şi dovezi documentare, s-a reuşit să se revină, în marea majoritate a cazurilor, la denumirile tradiţionale vechi şi corecte. Pentru multe localităţi s-a obţinut restabilirea statutului de unităţi administrative independente de altă dată, dispunând de propiile lor organe şi instituţii de conducere.

În legătură ce cele menţionate, important este de subliniat faptul că, pentru a cerceta şi a descrie obiectiv evoluţia istorică a oraşelor şi satelor noastre şi pentru a înţelege specificul întregului sistem administrativ-teritorial local, e necesar să se ţină cont de toate etapele şi procesele de dezvoltare a comunităţilor umane, de toate schimbările şi modificările de ordin nominaţional şi social-structural.

Toponimia e istoria nescrisă a ţării, e graiul viu de secole şi milenii al poporului. Numele de locuri şi localităţi reflectă principalele momente din viaţa materială şi spirituală a oamenilor. Fiece nume topic exprimă un anumit conţinut, ne comunică o anumită informaţie (lingvistică, istorică, geografică etc.). Nume lipsite de semnificaţii nu există, după cum nu există în limbă cuvinte fără conţinut. Numele topice nu pot fi modificate sau substituite la întâmplare, după placul fiecăruia. Datoria noastră e să păstrăm intacte numele noastre istorice, aşa cum ni s-au transmis din generaţie în generaţie, străluminate de înţelepciunea poporului, întru memoria strămoşilor.

MARIA SCOARȚĂ, SECȚIA CULTURĂ ȘI TURISM A ̋CONSILIULUI RAIONAL BRICENI

De sfintele sărbători de Paști

A devenit tradiție în raionul Briceni, ca a doua zi de Paști, să se organizeze Sărbătoarea de suflet și pentru suflet cu frumosul generic „După datina creștină”. Comuna Colicăuti, unde s-a desfășurat activitatea, ca și toate localitățile din țară, s-a primenit în straie de sărbătoare. După liturghia de dimineață, creștinii din sat s-au făcut comod pe osloanele aranjate, ca să fie martori oculari la eveniment.

...Dangăt de clopote... O priveliste plină de farmec – ciripit de păsări, fețe radiinde, bunătate, priviri licărinde, stringeri de mâini...

— Hristos a inviat!

— Adevarat a inviat!

Parintele Victor Turea, protoiereul bisericii „Sfântul Grigore Teolog” din s. Colicăuți, dă tonul Sărbătorii. Slujba susținută cu dragoste și evlavie a fost ca o tamadă pentru suflet. Părintele Victor a blagoslovit sărbătoarea. Cu apă sfințită au fost stropiți toți oamenii de bună credință.

Curtea bisericii s-a transformat într-o Casă Mare de creștini, care de sfintele sărbători așteaptă oaspeți. Reprezentanții celor 23 de primării din raionul Briceni, ce au venit cu expozitii de bucate tradiționale și produse de panificație caracteristice sfintelor Paști, au dat un colorit aparte acestei semnificative zile. În totul și în toate am văzut dibăcie, originalitate, diversitate, suflet. Gospodinele au pregătit bucate apetisante. Iar pasca, cozonacul, ouăle încondeiate au stat în capul mesei, după tradiția moștenită din străbuni. Ne-am bucurat mult, că alături de maturi au fost prezenți și copilașii, care sunt urmașii, urmașilor noștri.

Și-au adus contribuția anume lucrătorii din domeniul culturii din raion, care au fost foarte receptivi. Iar conlucrarea dintre Primăria Colicăuți, Biserică, Secția raională Cultură și Turism în parteneriat cu primăriile raionului și ghidați de Consiliul raional Briceni, a avut sorți de izbândă. Sărbătoarea „După datina creștină” a fost deosebită prin tot conținutul ei. Caci acolo, unde creștinii depun efort, muncă și suflet, Dumnezeu face minuni.

Muzica sacră, care a răsunat pe viu, a fost nemaipomenită prin tot conținutul ei.

„E sfânta Zi de Paști, de vrajbă am uitat / Iubirea-n noi renaște, Hristos a înviat!”, răsună frumos îndemnul lui Dragoș și Doinița Coșman din s. Hlina, doi copii minunați, care au fost prezenți cu un recital. Apoi ne-au purtat prin lumea plină de mister a datinelor și tradițiilor de Paști formațiile folclorice model din s. Colicăuți, Larga, Trebisăuți, Grimăncăuți, Șireuți, ansamblurile vocale din s. Caracușenii-Vechi, Cotiujeni, Beleavințî, soliștii din Briceni, Șireuți și Balasinești. Nu v-om enumera nume și familii, căci toți au fost cei mai buni.

Împreună cu Formația corală „Teodor” din s. Șireuți condusă de Oxana Tutuc și Cristi Carlasuc toată lumea au cântat „Hristos a înviat!” Participanții au fost premiați cu diplome și premii bănești din partea Consiliului raional Briceni în persoana Președintelui raionului dl Mihail Gnatiuc. Dumnealui a felicitat publicul prezent cu ocazia Sărbătorilor pascale. De asemenea toată lumea a fost felicitată și de către Primarul de Colicăuți dl Nicolae Lavric, protoiereil Vasile Sărăcuță, blagocinul raionului Briceni.

Se știe, că în lumea asta sunt și oameni vitregiți de soartă. S-a luat o decizie, ca din bunătățile aduse la sărbătoare, să se împartă și la cei mai triști ca noi. Pachete cu pască, ouă și cozonaci, dăruite din inimă, au ajuns la bolnavii din Sectia de boli cronice a spitalului raional Briceni.

P.S.

Sincere mulțumiri tuturor lucrătorilor din domeniul culturii a raionului. In special - Dlor Maria și Viorel Rusnac, Victor și Vera Hadârcă, Sergiu Ladaniuc, Iulia Căpățână, Ludmila Lisii, Raisa Sviriniuc, membrilor formațiilor artistice „Cununița” și „Izvoraș” din s. Colicăuți.

TEXT ȘI IMAGINI: ION DOMENCO

DRAGU-MI-I SĂ CÂNT... LA STÂNĂ

Voi remarca din start că în vatra Cârpeștiului de pe Dealul Baimacliei, Cantemir, sunt la ele acasă tradițiile, obiceiurile populare, dar și/sau cu precădere – folclorul păstoresc, care transmit, din generație în generație, crâmpee ce zugrăvesc în mod idilic viața păstorilor, viața de la țară, cu toate culorile ei rustice; aici s-au păstrat de-a lungul secolelor compozițiile muzicale în care sunt evocate momentele-cheie de la stână, acest tezaur fiind, de bună seamă, depozitarul a tot ceea ce înseamnă tradiție, obicei și artă, izvorâte din rădăcinile istoriei, cu specificul acestei vechi localități.

Folclorul, avea să menționeze la festivitatea consacrată aniversării a 30 ani de activitate a Ansamblului etnofolcloric cu semnificativul nume „La stână", conducătoarea acestuia, Larisa Argint, care începu de la biserica din sat, este expresia artistică a conștiinței colective a moldovenilor, este cel mai mare tezaur de obiceiuri, credințe, legende și sentimente păstrate în vatra Cârpeștiului din negura timpurilor până astăzi. Noi, cârpeștenii, putem afirma cu certitudine și legitimă mândrie că, din fericire, creația populară de la noi din sat (cântece, doine, basme, balade, snoave, legend, dansuri, colinde, orații de nuntă, descântece ș.a.) este parte a creației populare românești. Valorificarea scenică a acestei creații folclorile, păstrătoare de tradiții și obiceiuri, într-o manieră cu totul și cu totul autientică, în care se realizează dé 30ani, au făcut ca Ansamblul folcloric „La stână" să fie apreciat și dincolo de hotare pentru originalitatea și profesionalismul său, dovadă fiind titlurile, semnele de gratitudine obținute – colectiv artistic „model" (1994), laureat și premiant al festivalurilor-concursuri din Cantemir, Cahul, Chișinău, Ștefan Vodă, Strășeni, Criuleni, dar și Vaslui, Galați, Constanța, Iași, Sălaj ș.a.

Cu ocazia acestui eveniment cultural de anvergură, cu strădaniile doamnei Larisa, întregii familii Argint (fiica Doina, fiul Liviu, soțul Tudor), a primarului satului, Ion Bâzu, a dnei Olga Apetri, altor săteni de bună credință și cu suflet mare, avu loc și lansarea broșurii „Dragu-mi-i să cânt…la stână", care include creații muzical-poetice auzite și selectate de la locuitorii satului Cârpești, structurate în 6 compartimente – cântece de păstorie și natură; de dragoste și satirice; ritualice (colinde); de cătănie și război; de joc și voie bună; cu melodia uitată…și poezii, lucrare care, în opinia Maestrului în artă, Victor Botnaru, „este binevenită ca și document istoric, dar și ca material metodic didactic în activitatea de instruire și propagare a tradițiilor muzicale în cadrul ansamblurilor folclorice". Culegerea, subliniază și dl Victor Ciobanu, șef direcție, Agenția Turismului a RM, este străbătută de activitățile ciobanului, fiind relevantă prin expunerea păstorului în societate, de cântece de dragoste, având drept linie de sprijin dorul, acest fenomen greu de explicat în alte limbi, prin tradițiile și obiceiurile populare, dintre care se evidențiază colindatul și uratul, alte datini străvechi din zona de sud a țării, reprezentând rădăcinile spirituale ale comunității locale, devenind o carte de vizită a satului Cârpești. În context, primarul Ion Bâzu, președintele raionului, Andrei Ciobanu, aveau să evidențieze faptul că „meritul doamnei Larisa Argint constă nu numai în faptul că a reușit să creeze și să conducă un colectiv etnofolcloric de performanță, dar și să educe câteva gură în gură enerații de discipoli, o bună parte dintre care au ales lumea muzicii, a melosului popular". Prin pasiunea pentru folclor, prin dăruirea sa, a menționat Sergiu Toderici, șeful Serviciului Cultură și Turism Cantemir, dna Argint a obținut ca melodiile culese din bătrâni să fie cântate și îndrăgite de întreg satul. Semnificativ în acest sens a fost și epizodul de start al programului evenimentului, prezentat de către colectivul „La stână" – obiceiul de începere a păstoritului, în ziua de Sfântul Gheorghe, cu care, de altfel, cârpeștenii au cucerit în repetate rânduri „Cașul Mare" la Festivalul concurs al tradițiilor păstorești, au dus hăt departe faima raionului.

Cuvinte de apreciere a contribuției dnei Argint la conservarea, dezvoltarea și promovarea creației populare au rostit, în cadrul festivității concertistice, desfășurată în fața Căminului cultural din sat Varvara Buzilă, etnograf și muzeograf, Victor Butnaru, colegii de breaslă – conducătorii colectivelor folclorice

din Borogani, r. Leova, Câșlița Prut și Andrușul de Sus, r. Cahul, Cociulia, Tartaul, „Ciobănașul", „Mierla Prutului" de la Casa raională de cultură, reprezentanții Direcției Generale Învățământ, altor subdiviziuni ale Consiliului raional Cantemir ș.a. Emoționante au fost mesajele foștilor discipoli ai doamnei Argint, membri ai altui colectiv – „În pădure, la izvor", mulți dintre care sunt zburătăciți prin lume, dar care au mai păstrat dorul de casă, de sat, cântec și dans popular, care, spun ei, ne și reprezintă ca neam dincolo de hotare. Copleșită de emoții firești, protagonista mulțămi tuturor colegilor, învățăceilor, familiei, primăriei și conducerii raionului, sătenilor, care au pus umărul la realizarea programului sărbătorii de suflet, ce vine nu numai să încununeze activitatea de trei decenii pe tărâmul valorificării și propagării folclorului autentic, dar și deschide noi perspective întru îmbogățirea și completarea paletei obiceiurilor, tradițiilor populare.

Cu mult dor și drag au urmărit concertul de excepție ce a durat ore bune, sătenii, oaspeții lor, cântecele și dansurile – adevărate perle ale melosului popular românesc.

ANGHELINA URSACHE, ȘEFA BP MATEUȚI

Anul 2018 – anul Ștefan cel Mare și Sfânt

În penultima sâmbătă al lui Prier, 21 aprilie, la Biblioteca Publică Mateuți, raionul Rezina au avut loc două evenimente culturale majore, consacrate Anului 2018 – anul Ștefan cel Mare și Sfânt:

• **Concursul de pictură „Domnitorul Ștefan Vodă și Moldova în viziunea copiilor";**

• **Expoziția de carte la tema „Ștefan cel Mare și Sfânt".**

Utilizatorii bibliotecii amatori de pictură s-au prezentat pentru a schița ce au reținut din cele povestite la Expoziția de carte închinată Domnitorului Moldovei, Ștefan cel Mare și Sfânt (care a domnit între anii 1433-1504) și din cărțile și lecturile realizate la această temă.

Expoziția și concursul au fost deschise de subsemnata. La eveniment au asistat secretarul consiliului sătesc dna Doina Donica și asistentul social dna Ala Nicolai. Concurenții au așternut culori întruchipând și reînviind mici istorii în viziunile lor despre Marele Domnitor. Cel mai reușit desen la această temă a fost al Valeriei Donica (elevă în clasa a IV-a), care centrează Domnitorul,în spatele său străjuind biserici, școli, stele și pacea, iar în mâini ține o mănăstire veghind-o cu ochii.

Desenele Mariei-Elena Cebotari și Gloriei Berghi, (eleve

în cl. a IV-a), la fel ne-au impresionat cu Domnitorul cu carte și Domnitorul cu paloșul apărării păcii în Țara sa.

La Sfârșitul evenimentului utilizatorii și-au măsurat ingeniozitatea prin jocurile oferite de programul Novateca.

ION DORU, CANTEMIR

NE-A FOST MAI MULT DECÂT UN PEDAGOG

Cea de-a cincea poruncă a lui Dumnezeu ne îndeamnă: „Cinstește-l pe tatăl tău și pe mama ta, ca bine să-ți fie și mulți ani să trăiești pe pământ". Adică, datoria sfântă a fiecăruia dintre noi – dacă ne considerăm adevărați creștini! – este să ne cinstim părinții, iar prin părinți-pe cei dragi și apropiați, neamul întreg.

Iată că, la finele Săptămânii Luminate, cu profundă recunoștință și evlavie, cu nemărginită dragoste și sinceră bucurie, pentru a găsi fericire și purtare de grijă bunului Dumnezeu, Elena Dănăilă, fiica soților Zinaida și Petru Dănăilă din Cociulia de la poalele Codrilor Tigheciului, a organizat o veritabilă sărbătoare de suflet, omagiindu-i, ca pe niște sfinți, pe bunii ei părinți, pedagogi cu renume din partea locului, căci au arat cu osârdie întreaga viață pe ogorul educației și instruirii, pregătind pentru viață zeci și sute de fete și băieți din sat și din localitățile mejieșe.

Acolo, în bătătura casei părintești, atât de frumos și grijuliu amenajată, îmbrăcată în haine de sărbătoare, cu covorașe și păretare de altă dată, cu flori vii în glastră, foștii discipoli ai mamei sale, au fost întâmpinați – cu pâine și sare –, invitați în Casa mare, unde au asistat la o irepetabilă Lecție de Viață In Memoriam, cu tema –Amintire sacră doamnei Zinaida, Lucrul pe acasă fiind o dorință greu de realizat-Să nu lăsam să se așternă colbul uitării peste amintirea ei luminoasă...Ca o neobosită furnică, cu osârdia și tenacitatea unei albine harnice, a selectat, a adunat și aranjat într-un fel anume fiica recunoscătoare poze, articole de ziar, cărți și broșuri, sacre amintiri despre anii de școală, notițele distinsei Doamne și Pedagod, Zinaida Dănăilă, care, precum au mărturisit foștii învățăcei, le-a fost nu doar diriginte de clasă a promoției 1983, dar și o mamă grijulie și responsabilă, adevărate relicve ale acelor ani plini de bucurii și griji, de preocupări, dulci sentimente adolescentine. Aici, la vatra părintească, cu dor și dragoste de copil bine crescut, pătrunsă de responsabilitatea și recunoștința parentală, copleșită de emoții, cu voce tremurândă, Elena adresă cuvinte calde foștilor colegi de școală, cărora le-a înmânat și câte o medalie de destoinicie: – Vă mulțumesc pentru că ați acceptat să vă întâlniți, în ajunul Paștelui Blajinilor, care semnifică respectul nostru pentru cei plecați în ceruri, anume în casa, unde și-au petrecut cei mai frumoși ani ai vieții bunii mei părinți, fie-le țărâna ușoară. Le mulțumesc pentru că m-au crescut și educat, pentru că au fost Oameni cu literă mare, care cu căldura și bunătate, cu înțelepciune și dăruire au educat atâtea generații de cociulieni, tineri și tinere din satele vecine. Mă închin până la pământ în fața amintirii sacre a dumnealor – Două albe, dalbe flori/Doi iubiți învățători – pentru că m-au învățat să păşesc prin viață cu cele bune și frumoase, cu bucurie, cu bunătate-în familie, la școală, în societate, să am mereu credință în bunul Dumnezeu.

La fel de emoționați, discipolii doamnei Zinaida, au dat frâu liber amintirilor, restaurând, într-o manieră imaginară, dar oarecum vie, tabloul irepetabililor ani de școală. Împreună cu Elena, cu buna prietenă a Zinaidei Dănăilă, profesoara Paulina Boiștean, ei au răsfoit agenda dascălului iubit, reiterând că Dumneaei a fost și rămâne Profesoara, ale cărei lecții, sfaturi, vor dăinui prin ani, însăși personalitatea dânsei este mereu vie, actuală prin tot ce a lăsat, ca moștenire, elevilor de ieri, de azi și dintotdeauna. Una din absolvente, Zinaida Buzdugan, avea să mărturisească cu sinceritate că lecțiile doamnei Zinaida curgeau domol,ca o poveste din copilărie, or, de bună seamă, a trecut prin viață ca o mamă, cu suflet mare și senin, deschis și neprihănit. În pofida faptului că ne-a predat o disciplină deloc ușoară – matematica –, avea să continue Ludmila Toderici, dumneaei făcea abstracție de tainele științei și ne dădea mai mult lecții de viață, din care am sorbit cu nesaț cu toții, pentru a ne găsi rostul în viață. Fosta ei colegă, Eugenia Buzdugan, a remarcat că doamna dirigintă, deși era severă ca pedagog, a rămas în aminitirea discipolilor o fire sensibilă, blajină, cu blândețea ei reușind să obțină stima și respectul fiecăruia, altoindu-le în suflet dragostea de părinți, sat natal, țară și neam, însăși cuplul Zinaida și Petru Dănăilă servind un bun exemplu de căsnicie trainică, ei reușind să depășească, mână în mână, orice obstacol, împărțind cu dărnicie binele și amarul.

Anume în baza acestor principii pedagogice fundamentale au crescut-o și educat-o ei, ca pe o floare din grădina raiului, pe fiica Elena, pe care au iubit-o cu toată dărnicia, la fel ca și pe nepoțeii dragi – Veruța, Iurie și Mihai.

...Cu zâmbete și flori, bine dispuși, au revenit, foștii elevi în clasa dragă, s-au așezat, cuminți, așa ca altă dată, în bănci, urmărind cu mare atenție filmulețul produs de profesoara Natalia Cârlan despre viața și activitatea prodigioasă a soților Dănăilă, de anii de școală a fiicei dumnealor, Elena; au ascultat-o pe actuala directoare a gimnaziului, Maria Avram, care a venit cu un mesaj plin de căldură și stimă pentru foștii și actualii pedagogi; au sorbit cu nesaț vocea inconfundabilă a primei învățătoare, Tamara Sava, care „i-a uns" cu vorbe frumoase, cu amintiri plăcute, a pedagogilor Valentina Junea, Ion Boiștean, a altor dascăli dragi; au ascultat mesajul fostei învățătoare, Raisa Cravciuc, care deși e departe de Cociulia, și-a amintit de anii petrecuți aici. Au mers apoi la cimitirul din sat, unde au ținut un minut de reculegere, au depus coroane de flori la mormântul dascălilor dragi trecuți în nemurire, pentru ca, revenind din nou pe strada Petru Dănăilă, la casa natală, să răsfoiască, cu ochii umezi, jurnalul dnei dirigintă; să continue, până hăt târziu discuțiile despre ieri, azi și mâine, despre foștii și actualii copii ai satului drag.

...Au fost multe clipe irepetabile, amintiri, zâmbete, lacrimi, îmbrățișări, strângeri de mână, care parcă vroiau să spună, astfel, că toți cei care au fost discipolii soților Dănăilă, i-au cunoscut le vor păstra vie amintirea, prin aceste întâlniri de suflet ei transmit căldura și recunoștința distinșilor dascăli – Zinaida și Petru Dănăilă.

VALENTINA UȚA, ȘEFA DCTST ȘTEFAN-VODĂ

O Profesie pentru Profesii

Ediția din acest an a Zilei Bibliotecarului a avut o semnificație nouă pentru comunitatea biblioteconomică din raionul Ștefan-Vodă.

Mai întâi, așa cum în epoca informației și a comunicării, Biblioteca este supusă unei presiuni cultural – educative intense, rolul său tradițional ca instituție de cultură și de educație a fost extins. Și în acest context evidența zilei bibliotecarului la fel a fost extinsă, în formatul 1 + 1, adică și-au dat întâlnire în premieră bibliotecarii din instituțiile respective publice și cele școlare în cadrul unei sărbători fastuoase, ei fiind inspirați la noi și variate acțiuni pentru a demonstra societății cât de importanți și utili sunt în vederea dezvoltării personalității.

Toate bibliotecile din raion, indiferent de tipul lor, au consacrat acestui eveniment aproape două săptămâni, desfășurând mai multe acțiuni sub egida „Biblioteca Ta - Progresul Tău". Au fost organizate expoziții tematice : „Bibliotecarul – om de cultură, creator, formator, furnizor de informații calitative"; Cărți aniversare în anul 2018; Cărți-filme; Gala personajelor literare – elevi ghidați de bibliotecare au debutat în personaje costumate din operele românești – Nică, din „Amintiri din copilărie" de Ion Creangă, „Mara", Ioan Slavici, „Ciobanul", „Toiagul păstoriei", „Chirița în provincie", Vasile Alecsandri, „Tudor Șoimaru", Mihail Sadoveanu, Țăranii din „Moromeții", Marin Preda, etc; Concurs: Cel mai bun poster – „Trăiască cartea!", „Biblioteca iubește Povestea Rurală"; Flashmob „Invitație la vals" și „Cititul te învață să prinzi mișcarea în viață"; Expoziția florală „Grădina visului"; „Acțiunea stradală", „Îmbrățișează o carte", etc.

Revenind la sărbătoare, la povestea Zilei Bibliotecarului, s-a hotărât ca această zi să fie altfel, și s-a reușit a fi frumoasă ca-n povești: oaspeți, premii, improvizație, cocktail de idei, muzică de calitate, amintiri, expoziții și zâmbete.

Vicepreședintele raionului dl. Vasile Gherman, în numele Consiliului Raional Ștefan-Vodă a felicitat bibliotecarii și a vorbit despre rolul pe care îl are Cartea și Biblioteca în viața sa, despre fața umană a instituțiilor respective. A mulțumit pentru contribuțiile importante la procesul de instruire și educare, a înmânat Diplome de onoare și cadouri de preț în semn de apreciere pentru performanțe deosebite în activitatea profesională, promovarea și diversificarea activităților cu publicul, contribuție substanțială la implementarea serviciilor inovative bazate pe lectură și cu prilejul „Zilei Bibliotecarului" doamnelor bibliotecare: Anastasia Talmazan, IP Gimnaziul „Mihai Sârghi", s. Cioburciu; Eudochia Bulai, IP Gimnaziul din Răscăieți; Elena Drugaliov, IPLT „Ștefan Vodă", or. Ștefan-Vodă; Lidia Toma, IPLT „Maria Bieșu" din Volintiri; Nadejda Ceban, Gimnaziul din s. Viișoara; Tamara Noroșan, BP nr. 1, s. Talmaza; Larisa Buraga, bibliotecar-formator, Centrul de Formare, BP or. Ștefan-Vodă; Galina Gârjev, BP Fețelița; Ludmila Costenco, BP Palanca; Liliana Popușoi, BP Răscăieții-Noi; Diana Filipescu, BP Ștefănești. Au urmat Diplome și cadouri de preț din partea Direcției Cultură, Tineret, Sport și Turism în semn de înaltă gratitudine și considerație pentru efortul depus la promovarea imaginii bibliotecii publice din localitate, pentru puterea de creație și perseverență pe tărâmul biblioteconomic și cu prilejul Zilei

Internaţionale a Cărţii şi a Bibliotecarului grupului de specialişti profesionişti: Dina Agachi, BP Cioburciu; Elena Culin, BP Căplani; Maria Belecciu, BP nr. 2, s. Talmaza; Galina Buraciov, BP din Tudora.

Zinaida Pânzari, specialist, Direcţia Generală Educaţie, preşedinta Asociaţiei bibliotecarilor filiala Ştefan-Vodă a venit cu un mesaj de felicitare şi de mulţumire pentru munca neobosită depusă în slujba cărţii, pentru promovarea valorilor literare şi naţionale făcând trimitere la cronicar „În lumea cărţii bibliotecarul este suveran. El, intelectualul bine informat şi dinamic, le ştie pe toate şi toate cele ştiute sânt împărtăşite cititorilor, Măria Sa fiind elementul stimulator, care caută cu orice prilej să pună cartea în mişcare".

La fel a fost clipa potrivită şi locul potrivit să mulţumim doamnei bibliotecare de la BP/ copii din satul Căplani, care a dat timp de 43 de ani împlinire instituţiei şi actului de lectură dar şi celor care astăzi servesc această cauză nobilă, vorba e de Claudia Voloh. Tonul cald şi prietenos al dnei Voloh, a îndrumat mulţi elevi, absolvenţi, studenţi să -şi aleagă corect profesia. Domnia Sa cunoştea cine şi ce pasiune are, cui i se dă mai bine fizica, chimia, istoria, geografia. Cu ajutorul cărţilor, au reuşit foarte mulţi să păşească în lumea cifrelor şi a calculelor matematice, să înveţe cum să-şi gestioneze finanţele, să vorbească cât mai corect în public, să-şi cunoască originile, tradiţiile... „Doamna cărţilor din Căplani" scurt şi clar ne-a sfătuit: „Dacă doreşti să fii însoţit de un prieten devotat şi ghidat corect în viaţă, atunci răsfoieşte cu atenţie cartea şi nu ignora sfaturile ei. Ea va fi mereu acolo să te ajute să treci peste toate necunoscutele şi să te transforme într-un om pregătit să depăşeşti orice obstacole din viaţă".

Cu adevărat un bibliotecar bun dovedeşte profesionalismul prin ceea ce a făcut şi ce face, cu competenţă şi rafinament. Numai el, înzestrat cu răbdare, energie, frumuseţe, vocaţie aduce lumina cărţii celor, ce păşesc pragul instituţiei noastre.

Dragi bibliotecari!

Vă dorim să fiţi întotdeauna ghidate de puterea miraculoasă a cărţilor, să fiţi un model de rezistenţă umană, să rămâneţi statornici prin vreme, ca stânca, ca dorul săpat în poeme. Fie-vă sufletul oază nemărginită de lumină şi înţelepciune, generator permanent de energie şi creativitate întru prosperarea culturii.

TUDOR ŢOPA, EX-PREŞEDINTE AL UNIUNII JURNALIŞTILOR, SEMNATAR AL DECLARAŢIEI DE INDEPENDENŢĂ, OM EMERIT, CAVALER AL „ORDINULUI REPUBLICII"

CRONICARUL ÎNCĂRUNŢIT

Bine a zis cine a spus că arta nu începe decât odată cu adevărul lăuntric. Aforismul se potriveşte şi se referă fiecărui specialist din orice domeniu, şi mai ales – cronicarilor vremii, adică ziariştilor, care, alegoric vorbind, puntea între generaţii, sunt obligaţi, prin harul cuvântului, prin curăţenia şi tăria gândului, să spună mereu adevărul, să opereze cu fapte concrete, ce izvorăsc doar dintr-un suflet neprihănit, sacru, onest, curat ca şi cristalul.

Experienţa de peste şase decenii de gazetărie, pe parcursul cărora am scris mii de articole şi eseuri, activitatea literară, materializată în 72 de cărţi, îmi permite, cred, să vorbesc despre colegii de breaslă, care s-au încumetat să păşească pe zgrunţurosul drum al ziaristicii. Chiar cu riscul de a fi învinuit de lipsă de modestie, trebuie să afirm că,despre acei care au ales să fie cronicari ai vremurilor, au scris – cu har şi dragoste, cu risc şi responsabilitate, curaj şi devotament – sute şi mii de articole şi crochiuri despre oamenii de ispravă, cu regret, de cele mai multe ori se vorbeşte doar în cazul când „cuiva" nu-i erau pe plac cele însăilate cu atâta osârdie şi osteneală.

...Pe unul dintre colegii de breaslă, care s-a încumetat să facă decenii la rând gazetărie „în provincie", dar şi în mai multe ediţii republicane, agenţii de presă, radio şi televiziune, harnicul şi talentatul jurnalist şi publicist, Ion Domenco, l-am cunoscut demultişor – încă la 13 decembrie 1973! – la Întrunirea republicană a corespondenţilor netitulari, desfăşurată la Palatul Sindicatelor din Chişinău, unde venise în componenţa delegaţiei raionului Cahul, alături de distinşii condeieri –Gheorghe Botică, Eugeniu Gaidarlî şi Fiodor Bordianu – în calitate de cel mai activ corespondent al publicaţiei cahulene. Aveam să aflu atunci că acest elev la Şcoala Pedagogică din Cahul este un împătimit al cuvântului scris, cu un viitor promiţător, cu perspectivă, fapt ce l-a demonstrat cu prisosinţă în următorii ani, când a păşit pragul Universităţii de Stat din Chişinău cu cel mai impunător număr de publicaţii, pe care le-a prezentat la secţia de ziaristică a Facultăţii de litere, pe care a absolvit-o cu menţiune. Deja prin anul doi de studii la alma-mater, deveni unul din cei mai activi corespondenţi ai ziarului universitar, al publicaţiilor republicane – „Cultura", „Tinerimea Moldovei", „Moldova Socialistă", „Chişinău. Gazetă de seară" ş.a. Despre talentul, abnegaţia şi tenacitatea acestui tânăr îmi vorbeau redactorii de atunci ai ediţiilor nominalizate – Anton Grăjdieru (conducătorul Tezei de diplomă a lui I. Domenco-n.n.), Pavel Cristov, Alexei Ciubaşenco, jurnaliştii Victor Ladaniuc, Ion Stici, Serghei Manea, Vasile Spinei, Haralambie Moraru, Ilie Bujor, Ion Bătrânu, Ion Proca, Vitalie Atamanenco şi mulţi alţii, cu o parte dintre care va munci peste ani, în calitate de corespondent titular în zona de sud

a țării, la ziarele „Viața Satului”, „Moldova Suverană”, „Sfatul Țării”, „Țarina”, agențiile Mold-press, Basa-press, Deca-press, Radio și Televiziune ș.a., reușind să se impună prin articole și reportaje de analiză, bine structurate și închegate, care abordau probleme acute și actuale ale satului și orașului. Perioada studenției la ziaristică a fost laborioasă pentru tânărul ziarist, din care motiv îi făcusem deja invitație la lucru la „Moldova Socialistă”, însă, în ultimul moment, „ni-l suflară” bunul nostru prieten, Valentin Miron, căruia-i reveni dificila misiune de a crea un colectiv jurnalistic în nouformatul raion Cantemir, și care-l cunoștea bine pe IonDomenco încă de pe când deținea postul de redactor-șef adjunct la „Octombrie Roșu”, la Cahul. Așa că, în vara lui 1978, Ion activează translator și, totodată, corespondent la ziarul cantemirean „Calea luminoasă”, unde, ulterior, a deținut funcțiile responsabile de redactor-șef adjunct și apoi de redactor-șef. Anticipând evenimentele, voi spune că anume pentru acea activitate prodigioasă, fu inclus în delegația din 8 persoane a fostei RSSM, care a participat, în decembrie 1980, la Conferința a II-a unională a tinerilor jurnaliști (în imagine: al patrulea din stânga, rândul II), fiind apreciat la justa valoare de ziariștii de la „Izvestia” – Agranovschi, Bovin ș.a. Devine foarte curând Laureat al concursurilor republicane în domeniul ocrotirii naturii, iar în 1984 este distins cu Diploma de Laureat al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova – „Pentru cea mai reușită lucrare publicistică în 1983”. Ascensiunea firească a lui Ion a continuat, numele lui fiind inclus în echipa de conducere a Uniunii Jurnaliștilor din republică, a fost delegat la Congresele unionale ale jurnaliștilor din URSS în perioada 1986-1991, chiar el reprezentând Uniunea Jurnaliștilor din Moldova la ultimul Congres de la Moscova.

Îl cunosc de ceva ani, am apreciat mereu spiritul lui optimist, deschiderea lui către oameni, firea-i sinceră, competentă, binevoitoare. Am activat ani buni la „Moldova Suverană”, la „Tribuna”, i-am urmărit cu atenție reportajele la radio și televiziune, schițele lui inspirate la emisiunea „Baștina”. Eroii lui au fost oamenii simpli, de la coarnele plugului, frumoși la suflet și la chip, a găsit cu ei capăt de vorbă, i-a stimat și iubit cu sinceritate. Ne-o demonstrează și aprecierile binemeritate – Diploma Companiei „Teleradio-Moldova”, Premiul „Pana de Aur”; Ion Domenco este prezent în colecția de discuri-interviuri cu personalități notorii din domeniul culturii din R. Moldova; e membru activ al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, al colectivului de autori al serialului enciclopedic în 15 volume „Localitățile Republicii Moldova”, unde a imortalizat istoria multor localități din sudul țării. Îmbucurător faptul că un șir de schițe, articole au fost înmănuncheate în Culegerile „Cetățeni de Onoare”, „Săracii despre ei înșiși: 20 de destine dramatice ale moldovenilor”, este coautor al monografiilor „Podgorenii”, „Glia din Valea Tigheciului”, este autor al culegerilor de proză și poezie „Luminile dorului”, de publicistică „Alfabetul demnității”, „Drumul spre casă”, că de curând a scos de sub tipar o nouă carte...

Într-unul din interviuri, fiind întrebat care sunt principiile mele de viață, am răspuns: „Să nu înjoseşti demnitatea omului. Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”. Mi-am amintit de această înțelepciune frumoasă aflând de atacurile de proastă speță ale unor scribi în adresa veteranilor presei, inclusiv a lui Ion Domenco. Sunt aberații, alimentate din invidie, soră cu dușmănia.

Eu susțin și semnez cu plăcere aprecierea profesorului român Ioan Nimerciag din județul Bacău, expusă în publicația periodică independentă „Cuvântul Liber” din 20 aprilie, anul curent: „Ion Domenco e un publicist și un patriot desăvârșit, fiind mereu în slujba țării, a poporului, iar prin ceea ce face contribuie la instruirea și educarea cititorului, a tinerei generații”, Deci, Ioane, nu dispera, grâul dintotdeauna se separă de neghină. Ai grijă de nucul pe care l-am plantat cândva împreună în parcul din Cantemir și totul va fi bine. Capul sus, curaj și dârzenie, putere de muncă.

PAVEL POPA, INSTITUTUL DE FILOLOGIE

CĂSĂTORIA, SIMBOL UNIVERSAL

(Sfârșit. Începutul în nr. 4.)

În popor, persoanelor trecute de prima tinerețe și rămase celibatare li se mai zice: flăcăi/fete tomnatice, sai flăcăi/fete stătute. Crezând că toate se întâmplă de la sine, ei interveneau cu fapte concrete la schimbarea sorții. Fiind convinși că se vor căsători atunci când le va veni rândul și timpul, ei continuâ să-și trăiască viața cu veselie, cu ieșirea la horă cu fata care-i menită ca în viitor să-i fie mireasă. Intențiile lui nu sunt de însurătoare. El își trăiește viața ordinar. Aceasta se întâmplă pentru că dragostea nu preîntâmpină omul: „Frunză verde de trifoi,/ Mândră, cum am face noi,/ Să ne iubim amândoi” [15]. Dragostea vine pe neașteptate, pentru că: „într-o bună zi, așa, ca din senin, se vede omul prins în laț, ca un pițigoi. Și atunci i-a venit vremea” [16, p. 63]. Căci, nimeni nu-și dă seama, care-i izvorul dragostei: „Dragostea de unde-ncepe,/ De la gâtul cu mărjele,/ De la mâna cu inele,/ De la țâțe-nbourele./ Iacașa, drajele mele” [15].

Uneori însurătoarea îi vine românului prea târziu, când i-a încărunțit chica și i-a îmbătrânit cugetul. Când omul începe a se trece nu numai trupește, dar și sufletește, când mai greu își descoperă perechea: „Frunză verde tilipin,/ Am rămas flăcău bătrân/ Și aș vrea ca să mă-nsor,/ Dar fetele nu mă vor/ Pentru că sunt cam cărunt,/ Numai de cincizeci de ai/ Și nu pot mânca mălai,/ Că-i mălaiul cam uscat,/ Dar eu tot îs de-nsurat” [16, p. 63]. Flăcăilor necăsătoriți la timpul cuvenit li se mai zice că au rămas de râsul satului, pentru că tânărului îi stă bine să se însoare: când și „Florile de pe izvor/ Toate-mi strigă să mă-nsor,/ C-ar fi prea mare păcat/ Să rămân neînsurat” [16, p. 64]. Unii dau vina pe noroc, motivând nereușitele lor prin nenorocul pe care l-au avut irosindu-și tinerețea: „Frunză verde jișinele,/ Mult ni-i șiudă și ni-i jele/ De tinerețile mele,/ Le-am trecut și fără vreme./ Sângur nu știu șe-am făcut/ Fără vreme le-am trecut./ La crâșmă nu le-am băut,/ Nișî la târg nu le-am vândut” [17, p. 78]. De nenoroc, mai des, se plâng fetele: „Măi noroace, măi noroace,/ De te-aș prinde ce ți-aș face!/ Tu la toți le-ai dat noroc,/ Numa nia ni-ai dat foc” [18, p. 165]. Uneori, nici sfatul părinților, rudelor etc., pentru a se căsători nu se prinde: „Și iar verde doi bujori,/ Ascultați-mă feciori,/ Că vă dau la toți un sfat:/ Chibzuiți la însurat” [19, p. 235]. Tot părinții și rudele îi sfătuiesc ca atunci când se vor însura să fie cu ochii în patru, foarte atenți și pricepuți, pentru că: „Însuratul nu-i o glumă/ Orișicine las-să spună,/ Mândra ce-o alegi odată/ o alegi pe viața toată./ Și iar verde foi de prun,/ Zice-o vorbă din bătrâni:/ – Dacă vrei să te însori,/ Măsoară de șapte ori” [19, p. 235]. Semnificația simbolică a proverbului popular românesc „De șapte ori măsoară și o data taie” are o importanță deosebită nu numai la căsătoria tinerilor, dar și în viața de toate zilele a omului simplu. Chiar înainte de a se însura tânărul este sfătuit să cântărească de șapte ori sau de mai multe ori dacă persoana dorită este cea potrivită și numai după aceasta să ia decizia. De obicei, căsătoria nereușită este asociată cu proverbul „firul rupt nu se mai toarce”, ori cu regretul că tânărul sau tânăra s-a căsătorit nu la timpul cuvenit și nu cu persoana potrivită. Acest motiv este întâlnit și în următorul cântec: „Tinerel m-am însurat,/ Tinerică mi-am luat,/ Tinerică din alt sat,/ Tinerică ca mâmuca,/ Frumușică ca bunica./ Nănășele, nănaș, naș,/ Cu cine mă cununași?/ Cu urâta satului,/ Cu propteaua gardului./ Când o văd culcată-n pat,/ Parcă-i dracul răsturnat,/ Când iese cu capul gol,/ rag viteii în ocol,/ Da o scroafă cu purcei/ A crăpat de frica ei,/ Boi-mi plac, vacile-mi plac,/ Da cu toanta ce să fac?/ – Na-ți, părinte, patru boi/ Descunună-mă-napoi,/ – Poți să-mi dai și vaci cu lapte,/ Cununia-i până la moarte” [20].

O bună parte dintre tineri nu a conștientizat că norocul și-l face fiecare și nu este darul cuiva: „Tot am zâs noroc, noroc,/ Pân-am dat cu totu-n foc!/ Că norocu pe pământ,/ Ca și fumu după vânt,/ Tot noroc am așteptat,/ Pân’ de dracu eu n-am

dat./ Of, și viață, șe am eu,/ Să nu dăe Dumnăzău" [17, p. 85].

De regulă, omul își alege partenera din localitatea sa, „uneori fiind chiar vecini, aparținând aceleiași categorii sociale și având aceeași poziție economică" [21, p. 120]. Acest principiu de căsătorie este constatat și de S. Fl. Marian: „mai fiecare fecior caută a se căsători cu o fată din satul său. Mai ales însă fetele sunt acelea cărora nu le convine nicidecum a se mărita prin sate străine" [11, p. 47]. Dintotdeauna fetele au sperat ca alesul vieții lor să le fie consătean: „om din oameni, adică după unul care are neamuri și amici. […]. E drept că cu cât mai de departe vine mirele, cu atât mai mare e onoarea care se face familiei; dar, cu cât se mărită fata mai departe, cu atât mai mult pierde tatăl său din stimă. Și-a dat fata din sat; asta nici un român n-o suferă ușor, ca să i se spuie" [11, p. 47]. Românul nu dorește să-și dea fata din sat, chiar dacă mirele străin este poleit cu aur, așa se mai zice în popor, și este frumos, bogat, ager la minte. Starea de despărțire a fetei de satul unde s-a născut și unde i-au rămas părinții este elucidată în mai multe cântece populare, de exemplu: „Mamă, mama, cui m-ai dat/ De la mine în alt sat/ Și m-ai dat în sat strain/ La tine să nu mai vin" (inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; s. Cerlina, r. Camenca, a. 1985; culeg. Buruiană I.) [22]. În contextul înstrăinării, fata-mireasă este asociată cu frunza a cărei soartă depinde de mentalitatea și grija soțului, rudelor lui, a comunității cu alte reguli de viețuire și comportare: „Of, maică, ușor m-ai dat/ Ca pe-o frunză de copac" (inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; s. Cerlina, r. Camenca, a. 1985; culeg. Buruiană I.) [22]. Frunza este componenta principală a coroanei arborelui care simbolizează: „lumea celestă a zeilor, a divinității" [23, p. 115], expresie izvorâtă din gândirea mitică și simbolică a omului. Logică respectivei gândiri mitice face posibilă comunicarea cu cerul prin intermediul ramurilor și a frunzelor ce cresc în largul lui asigurând simbolic unitatea dintre coroana copacului și legătura cosmică dintre cer și pământ. Frunzele împreună cu copacul simbolizează „axa lumii care unește cerul, pământul și sub-pământul, fiind prin esență «lemn viu», înzestrat în ritualuri cu scopuri și aptitudini sacre, ce exprimă simboluri irepetabile. Fiind simbolul vieții evolutive, imobilitatea, regenerarea și creșterea copacului sunt asociate cu simbolismul verticalității, tendinței de a atinge cerul. Acest arbore este purtătorul simbolic al experiențelor fundamentale ale omului: viața, moartea, și prin acestea, dobândirea vieții veșnice. El ocrotește și întreține unitatea celor trei niveluri ale cosmosului: a). cel subteran, prin rădăcinile ce răscolesc adâncurile în care se implântă; b). suprafața pământului, prin trunchi și crengile de jos; c). înaltul, prin ramurile dinspre vârf" [24], atrase de lumina cerului. Având rădăcinile adânc în pământ și crengile spre cer copacul simbolizează centrul, și anume „centrul Universului, făcând legătura între Cer, Pământ și Infern" [25, p. 308].

Potrivit celor exprimate, conștientizăm rolul primordial al copacului în viața omului. Deci, copacul întruchipează arborele cosmic, iar acesta fiind asociat cu Pomul vieții reprezintă: „simbolul vegetației și al vieții universale" [23, p. 115]. Privind simbolismul copacului raportat la ideea de evoluție biologică, iar sarcina primordială legată de apariția periodică a vieții „impune valoarea fecundității" [23, p. 115]. Toate acestea le observăm și prin faptul că: „Pomul Vieții apărând ca imagine a androginului inițial, Trunchiul înălțat spre cer este simbol de forță și putere, izomorf al Falusului, imagine arhetipală masculină, iar frunzișul protector consacră valoarea maternității" [23, p. 115]. De fapt, frunzele sunt actanții principali ai simbolismului general al regnului vegetal, care, potrivit diverselor asocieri, întruchipează simbolul fericirii, prosperității și al colectivității.

Metafora „Și m-ai dat în sat strain", din cântecul de mai sus, simbolizează dragostea neîmpărtășită și durerea amară simțită în urma despărțirii. În asemenea clipe și soțul îi pare străin – fapt ce îi provoacă tristețe sufletească. Despărțirea fetei de casa părintească unde s-a născut, a copilărit, de prietenii de la horele din sat, în unele cazuri și de iubit, dintotdeauna a fost considerată ca o pierdere a cuiva pentru totdeauna. Tânăra își asemuiește soarta ei cu cea a frunzei de pelin: „Ca pe-o frunză de pelin,/ Înapoi să nu-ți mai vin" (inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; s. Cerlina, r. Camenca, a. 1985; culeg. Buruiană I.) [22]. Raportat la aceste versuri, pelinul simbolizează amărăciunile vieții, durerea și deșertul sufletesc: „Pelin beau, pelin mănânc,/ Seara pe pelin mă culc!/ Dimineața când mă scol,/ Cu pelin verde mă spăl/ Foaie verde mărăcine/ Și-aoleo, frate peline,/ Amărâtă-i frunza-n tine,/ Ca și inimioara-n mine…" [12, p. 137]. Sau: „Pelin beau, pelin mănânc,/ Sara pe pelin mă culc,/ Da pin zori când mă trezesc,/ Trag pelin și mă-nvelesc,/ Sufletelu-ni amărăsc./ Dimineața când mă scol,/ Toate oasele mă dor" [26, p. 71]. Potrivit calităților semnificative și pline de simboluri, pelinul a fost utilizat și de grecii antici la prepararea vinurilor pentru că poseda proprietăți întăritoare, de vindecare ori apotropaice – funcții descoperite și des întâlnite în credințele și obiceiurile noastre. De exemplu, basarabenii beau vin cu pelin a doua zi după Duminica mare, luni, de Rusalii, pentru a curăța organismul de toxine, dar și vara pe arșiță ca băutură răcoritoare. În popor se mai crede că prin amărăciunea și forța sa magică pelinul alungă spiritele rele.

Căsătoria, reprezintă unul dintre cele mai încărcate momente în semnificații din ciclul existențial. Asocierea dintre uman și vegetal reprezintă o intimitate, substanțială de ființare, o consacră cântecului liric, din care citățm un fragment de mare circulație: „Mândro, din dragostea noastră/ A crescut și-o înverzi/ Până noi, mândro, ne-om iubi;/ Când pomul s-o veșteji/ Să știi că ne-om despărți" [24, p. 101].

Astăzi, căsătoria este realizată prin îmbinarea elementelor cu ca-

racter economic, juridic, ritual și folcloric, pentru a organiza și desfășura un mare spectacol tradițional, o importantă manifestare artistică populară. Noua unitate economică care se întemeiază prin căsătorie, este familia menită să contribuie la perpetuarea biologică și socială a neamului. Pentru a-și îndeplini cu succes menirea, familia are nevoie de condiții: pe plan economic – înzestrarea tinerilor, iar pe plan juridic prin convenția care intervine între cele două neamuri care se încuscresc, prin noile legături familiale. Desigur, căsătoria nu se creează și consolidează doar prin acte economice și juridice, ci „ea trebuie consfințită și apărată printr-o serie de acte rituale și ceremoniale menite să o ferească de forțele răufăcătoare și să-i aducă fecunditate, prosperitate și viață fericită, să o integreze în viața socială a comunității" [27, p. 138].

Desfășurarea tradițională a riturilor de căsătorie include un scenariu asemănător unei piese de teatru cu o ordine foarte bine închegată.

Cercetând minuțios majoritatea obiceiurilor de căsătorie vom constata că în legătură cu plecarea celor doi tineri din familiile lor, mai ales părăsirea casei părintești de către mireasă, dar și a categoriilor de tineri din care au făcut parte, „în echilibrul social se producea o breșă, se produceau ciocniri de interese și sentimente" [27, p. 139]. Riturile care urmau obiceiurile respective aveau menirea să contribuie semnificativ la rezolvarea acestor conflicte, mai întâi de toate la restabilirea echilibrului și la rebalansarea rânduielii. Odată cu acceptul tinerilor în categoria maturilor de către societate conflictul despre care am vorbit anterior nu mai avea valoare, pentru că mireasa intra în familia mirelui, concomitent creându-și-o pe a sa și pentru că se stabileau legături de încuscrire între cele două dinastii, pe de-o parte, și între ele și a nașilor, pe de alta. Prin urmare, cele enunțate mai sus nuanțează faptul că „obiceiul căsătoriei era (...) important pentru colectivitate și această importanță îi asigura ampla desfășurare, coloritul folcloric viu și numeroasa participare a oamenilor" [27, p. 139].

Referințe bibliografice:

1. Berdan, Lucia. *Fețele destinului*. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza", 1999. 274 p.
2. Biedermann, Hans. *Dicționar de simboluri*. Vol. 1. Trad. din lb. germană de Dana Petrache. București: Saeculum, 2002. 285 p.
3. Weor, Samael Aun. *Simbologie onirică*. 63 p. Mod de acces: http://www.samaelaunweor.ro/ROM_Books/Simbologie_Onirica_Samael_Aun_Weor.pdf (accesat la: 17.12.2017).
4. *Căsătoria – prima instituție* – Conferință de familie de Duraisamy Sureshkumar, 22 februarie 2015.Mod de acces: http://www.azsmr.ro/casatoria-prima-institutie-familie/(accesat la: 17.12.2017).
5. Stoian, Ion M. *Dicționar religios*. București: Garamond, 1994. 294 p.
6. Candrea, I.-Aurel; Adamescu, Gh. *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*. București: Cartea Românească, 1931.XXIV + 1948 p. Mod de acces: https://ru.scribd.com/document/327614220/1931-Candrea-Ioan-Aurel-1872-1950-Dictionarul-enciclopedic-ilustrat-Cartea-Romaneasca-Partea-1-A-C-pdf (accesat la: 31.12.2017):
7. *Constituția Republicii Moldova*. Chișinău: Curtea Constituțională, 2013. Mod de acces:www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ro/md/md046ro.pdf (accesat la: 17.12.2017).
8. Filip, Vasile V. *Înrudirea rituală în satul românesc tradițional*. În: Teme actuale în cercetarea etnologicășiantropologică: Studiișicomunicări științifice. Editate de Alina Branda, Ion Cuceu, Cosmina Timoce. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2011, p. 11-19.
9. Smochină, Nichita. *Nunta la românii transnistreni: cu introducere istorico-folclorică și juridică*. București: Eikon, 2017. 346 p.
10. Evseev, Ivan. *Dicționar de simboluri*. București: Vox, 2007. 480 p.
11. Marian S. Fl. *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic comparativ. București: Grai și Suflet – Cultură națională, 1995. 605 p.
12. Evseev, Ivan. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara: Amarcord, 1994. 220 p.
13. Antonescu Romulus. Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești. 729 p. Mod de acces:www.cimec.ro/.../Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-T (accesat la: 28.12.2017).
14. Alecsandri, Vasile. *Poezii populare ale românilor*. Chișinău: Litera, 1998. 312 p.
15. Druță, Ion. *Regiunea codrilor*. În: Cultura. 1974, nr. 3 (14.87), 19 ianuarie.
16. Gorovei, Artur. *Datinile noastre la naștere și la nuntă*. București: Paideia, 2002. 152 p.
17. *Cânteșe*. Alcătuitor și redactor muzical D. Gherșfelid. Tiraspol: Editura de Stat a Moldovei, 1940. 162 p.
18. Mocanu, Maria. *Giurgiulești. Monografie etnofolclorică*. Chișinău: Cartier, 1999. 280 p.
19. *Folclor din câmpia Sorocii*. Alcătuitori: G. G. Botezatu, I. V. Buruiană, N. M. Băiești, E. V. Junghietu, L. I. Curuci, A. S. Hâncu. Chișinău: Știința, 1989. 254 p.
20. AFASM,1986, N. 366, f. 181; Schineni – Soroca; inf. Cojocaru Larisa M., 25 de ani; culeg. Buruiană I.V.
21. Vintilă-Ghițulescu, Constanța. *În șalvari și cu işlâc*. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea. Ediția a II-a revăzută și adăugată. București: Humanitas, 2011. 445 p.
22. AFAȘM, 1985, N 364, f. 238; Cerlina – Camenca; inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; culeg. Buruiană I. V.
23. Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. București: Editura Etnologică, 2004. 250 p.
24. *Arborele cosmic sau Pomul vieții: simbolistica generală*, 21.02.2012. Mod de acces: www.crestinortodox.ro/comunitate/group_discussion_view.php?group_id=842&grouptopic_id=7030 (accesat la: 19.12.2017).
25. Eliade, Mircea. *Tratat de istorie a religiilor*. București: Humanitas, 2013. 476 p.
26. Barschi, L. Cornfelid, L. *Cânteșe norodnișe moldovenești*. Tiraspol: S. n., 1940. 200 p.
27. Pop, Mihai. *Obiceiuri tradiționale românești*. București: S. n., 1976. 192 p.

LIUBA FOCŞA, SP. PR., SECŢIA CULTURĂ ŞI TURISM SOROCA

„Ţărăncuţa” – 30 de ani de activitate

Recent, în data de 22 aprilie a.c, la „Duminica Femeilor Mironosiţe”, Ansamblul folcloric „Ţărăncuţa” din s. Parcani, raionul Soroca și –a sărbătorit aniversarea de 30 ani de activitate.

Fondat în anul 1998 de către dna Vionilia Dubălari, fost director al Casei de cultură din localitate, bibliotecar de specialitate, care prin înţelepciunea și modestia sa a știut să ţină acest colectiv în forţă timp de 25 ani. Ansamblul are în componenţa sa cca 20 persoane de diferite vârste și profesii.

În anul 1994 i s-a conferit titlul onorific de colectiv artistic „model” pe care îl menţine până în prezent.

De-a lungul anilor „Ţărăncuţa” a adunat în repertoriu un număr impunător de cântece folclorice de la baștină, de la informatorii satului: Postolachi Ana. Boldescu Maria, Boldescu Feodora, Baciu Ion. Printre aceastea se numără: „Ciobănaș cu 300 de oi”, „ O copilă mică bălăioară”, „Șapte săptămâni de post”, „La poatră la Ionică”, „Trage boghii și-mi ghicește”, „Dacă-ţi este dor”ș.a., care constituie un adăvărat tezaur folcloric al neamului, datini și obiceiuri de Sfântul Andrei, la Sânzîiene, dar și obiceiuri tradiţionale de nuntă și botez.

Pe parcursul întregii perioade de activitate s-a afirmatdrept un veritabil ansamblu, care păstrează, valorifică și promovează datini, obiceiuri populare, fiind un mesager al tradi’iilor populare din Câmpia Sorocii.

Ne- a reprezentat raionul la diverse activităţi culturale de nivel republican și internaţional, cum ar fi: Festivalul republican al povestitorilor populari „Povestea vorbei” în or. Rîșcani, 1988; Emisiunea televizată „De la lume adunate”, 1990; Festivalul folcloric „Cântece da la Nistru” în s. Oxîntea, r. Dubăsari, 1993; Festivalul Internaţional de folclor „În Câmpia Sorocii”, s. Cosăuţi, 1994; Festivalul radiofonic republican „Cântecele neamului”, 1995; Emisiunea radiofonică republicană „Vetre folclorice”, 1998; „Ecoul anilor de foc”, 2005 ș. a.

Participă cu succes în cadrul activităţilor culturale organizate de SCT: Festivalul raional de folclor păstoresc „Pe-un picior de plai”în s. Căinarii –Vechi; Festivalul –concurs raional de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu”; Festivalul raional cu tradiţii și obiceiuri de iarnă „V-am ura,v-am tot ura”, Festivalul Naţional al Mărului.

Evenimentul dat a fost un spectacol de zile mari cu melodii frumoase, umor, cântece de dor și voie bună. Drept invitat de onoare în cadrul concertului, cu un program artistic a evoluat Ansamblul „Floare de noroc” din s. Volovița, conducător Valentina Gîlcă, cu care întreţin o colaborare de mai mulţi ani.

Primarul localităţii Parcani – Serghei Cetulean, șeful Secţiei Cultură și Turism Soroca – Grigore Bucătaru au înmânat membrilor ansamblului diplome și premii băneşti pentru activitate.

Dorim acestui colectiv o actvitate îndelungată pe viitor, să păstreze și să promoveze și în continuare folclorul autohton, obiceiurile și tradiţiile satului și să culeagă cât mai multe aplauze de la publicul spectator.

Ansamblul de dans popular „Mocăncuța”, s. Cociulia, coregraf F. Dimcea